

SBÍRKA
SOUDNÍCH
ROZHODNUTÍ
A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ

Evropského soudu
pro lidská práva
ve Strasbourg

OBSAH:	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 16798/90 ve věci López Ostra versus Španělsko.....	2
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 12850/87 ve věci Tomasi versus Francie.....	14
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 22121/93 ve věci Vallée versus Francie.....	39

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
9. prosince 1994
VĚC LÓPEZ OSTRA
(Rozsudek ve věci López Ostra versus Španělsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) a příslušných ustanovení Jednacího řádu, jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, A. Spielmann, E. Palmová, J. M. Morenilla, F. Bigi, A. B. Baka, M. A. Lopes Rocha, G. Mifsud Bonnici a dále H. Petzold, výkonný tajemník Soudu, po poradě Senátu, která se konala dne 24. června a 23. listopadu 1994, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva („Komise“) 8. prosince 1993, v tříměsíční lhůtě dle článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Základem bylo podání stížnosti (č. 16798/90) proti Španělskému království podle článku 25 španělskou státní příslušnicí, paní Gregorií López Ostra, dne 14. května 1990. Požadavek Komise se vztahoval k článkům 44 a 48 a k prohlášení, kterým Španělsko uznalo obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem stížnosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu ve smyslu článku 3 a 8 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatelka uvedla, že si přeje účastnit se soudního řízení, a ustanovila svého právního zástupce (ust. 30). Dne 10. ledna 1994 právní zástupce získal povolení předsedy užívat při jednání španělský jazyk (ust. 27 § 3).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan J. M. Morenilla, zvolený soudce španělské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). Dne 24. ledna 1994 za přítomnosti tajemníka Soudu předseda vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pánů R. Bernhardta, J. De Meyera, paní E. Palmové, pánů F. Bigiho, A. B. Baky, M. A. Lopese Rochy a G. Mifsuda Bonniciho (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4 Jednacího řádu). Poté pan A. Spielmann, náhradní soudce, zaujal místo pana De Meyera, který nebyl schopen účastnit se dalšího projednávání případu (ust. 22 §§ 1 a 2 a ust. 24 § 1).

4. Pan Ryssdal z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem španělské vlády („Vláda“), právním zástupcem žadatelky a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38 Jednacího řádu). Na základě toho tajemník Soudu obdržel vyjádření Vlády dne 3. května 1994 a vyjádření žadatelky dne 4. května 1994. Dne 10., 17., a 20. června 1994 Komise předložila rozličné doklady, které tajemník Soudu požadoval podle pokynů předsedy Senátu.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy, který též povolil zástupci Vlády užívat před Soudem španělský jazyk (ust. 27 § 2), se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 20. června 1994. Soud předtím vykonal přípravné řízení. Před Soud předstoupily tyto osoby:

(a) za Vládu:

J. Borrego Borrego, předseda právního oddělení pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti – zástupce;

(b) za Komisi:

F. Martínez – delegát;

(c) za žadatelku:

J. L. Mazón Costa, advokát – právní zástupce.

Soud vyslechl jejich úvodní přednesy, jakož i odpovědi na otázky dvou členů Senátu. Dne 23. listopadu 1994 Soud zamítl vyjádření právního zástupce žadatelky, podané opožděně dne 13. října 1994, které se vztahovalo k náhradě nákladů právního zastoupení v domácím soudním řízení.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

6. Paní Gregoria López Ostra, španělská státní příslušnice, žije ve městě Lorca (Murcia). V rozhodné době bydlela se svým manželem a dvěma dcerami v obvodu Diputación del Río, el Lugarico, několik set metrů od centra města.

I. Okolnosti případu

A. Pozadí případu

7. Ve městě Lorca je vysoká koncentrace kožedělného průmyslu. Několik zdejších barvíren, patřících společností s ručením omezeným SACURSA, mělo své závody na zpracování tekutých a pevných odpadů, postavené se státní dotací, na městském pozemku dvanáct metrů od bydlíště žadatelky.

8. Závod zahájil činnost v červenci 1988 bez povolení (licencia) městských úřadů, které je nutné dle nařízení č. 6 z roku 1961 o úpravě činností označených jako obtěžující a zdraví škodlivé, zhoubné a nebezpečné. („Nařízení 1961“), a bez toho, že by o vydání takového povolení vůbec požádal (viz odstavec 28. níže). Nesprávně fungující zařízení při uvedení závodu do provozu způsobilo únik plyných zplodin, škodlivého a obtížného zápachu a znečištění, což okamžitě vyvolalo zdravotní problémy a obtíže mnoha lidí z Lorcay, zejména těch, kteří žili ve stejném obvodu jako žadatelka. Městská rada místní obyvatele evakuovala a na období července, srpna a září je bezplatně přesídlila do centra. V říjnu se žadatelka se svou rodinou vrátila do svého bytu, kde žila až do roku 1992 (viz odstavec 21. níže).

9. Dne 9. září 1988, v důsledku četných stížností a ve světle zpráv zdravotních organizací a Agentury životního prostředí a přírody (Agencia para el Medio Ambiente y la Naturaleza) pro oblast Murcia, nařídila městská rada ukončení jedné z činností tohoto závodu – ukládání chemických a organických odpadků do vodních nádrží (lagunaje), zatímco zpracování odpadní vody znečištěné chromiem povolila. Pokud jde o účinky této částečné uzavěry, panovaly neshody, ale z názorů odborníků a písemných důkazů z let 1991, 1992 a 1993, předložených Komisí Vládou a žadatelkou (viz odstavec 18. – 20. níže), je zřejmé, že k určitému obtěžování stále dochází a že zdraví osob žijících v okolí může být ohroženo.

B. Žádost o ochranu základních práv

1. Řízení před Audiencia Territorial v Murcii

10. Poté, co se marně domáhala, aby místní úřady dospěly k nějakému řešení, podala paní López Ostra dne 13. října 1988 žádost správnímu oddělení Audiencia Territorial v Murcii a domáhala se ochrany svých základních práv (ustanovení § 1 ústavního zákona č. 62/1978 ze dne 26. prosince 1978 o ochraně základních práv /dále jen „zákon 62/1978“/ – viz odstavce 24. – 25. níže). Stěžovala si mimo jiné na nezákonné zasahování a narušování svého domova a jeho klidného užívání, na porušení práva svobodně si zvolit místo pobytu, na útok na svou fyzickou a psychickou integritu a na porušení své svobody a bezpečnosti (články 15, 17 §1, 18 § 2, a 19 Ústavy – viz odstavec 23. níže). Těchto činů se dopustily místní úřady pasivním přístupem, který zaujaly k případům obtěžování a k rizikům způsobeným závodem na likvidaci odpadů. Požadovala, aby soud nařídil činnost tohoto závodu dočasně nebo trvale zastavit.

11. Soud vyslechl několik svědků navržených žadatelkou a nařídil oblastní Agentuře životního prostředí a přírody, aby se vyjádřila k provozním podmínkám a umístění závodu. Ve své zprávě ze dne 19. ledna 1989 agentura uvádí, že když závod navštívil dne 17. ledna odborník, jedinou činností závodu byla likvidace odpadní vody znečištěné chromiem, ale také, že zbytkový odpad protékal nádržemi předtím, než byl vypuštěn do řeky, a produkoval nepříjemný zápach. Proto agentura dospěla k závěru, že závod nebyl vybudován na nevhodnějším místě. Zástupce Koruny žádost paní López Ostra podpořil. Audiencia Territorial však dne 31. ledna 1989 rozhodla proti ní. Uvedla, že i když provoz závodu mohl nepochybně způsobit obtíže z důvodu zápachu, kouře a hluku, nepředstavoval vážné nebezpečí pro zdraví rodin žijících v jeho okolí. Spíše ovlivnil kvalitu jejich života, nikoliv však takovým způsobem, který by porušoval základní práva. V žádném případě místní úřady, které přijaly opatření týkající se závodu, nemohou nést odpovědnost. Otázka neexistence potřebného povolení nebyla předmětem zkoumání ve zvláštním řízení v tomto stupni, neboť se týká porušení běžných zákonů.

2. Řízení před Nejvyšším soudem

12. Dne 10. 2. 1989 paní López Ostra podala odvolání k Nejvyššímu soudu (Tribunal Supremo – viz odstavec 25. níže in fine). Zdůraznila, že několik svědků a odborníků uvedlo, že závod byl zdrojem znečišťujícího kouře, jedovatého, škodlivého a dráždivého zápachu a opakovaného hluku, který způsobil jí i oběma jejím dcerám zdravotní problémy. Pokud jde o odpovědnost místních úřadů, rozhodnutí Audiencia Territorial je neslučitelné s obecnou dohlížecí pravomocí svěřenou starostům Nařízením 1961, zejména pokud předmětná činnost byla vykonávána bez povolení (viz odstavec 28. níže). Je nutné věnovat pozornost ustanovení článku 8 odst. 1 Úmluvy, inter alia, přístup městské rady dosáhl stupně nezákonného zasahování do žadatelčích práv na ochranu obydlí a představoval též útok na její fyzickou integritu. V závěru žadatelka požadovala vydání příkazu ukončit činnost závodu.

13. Dne 23. února 1989 zástupce Koruny předložil Nejvyššímu soudu stanovisko, že situace, jež je předmětem stížnosti, je svévolným a nezákonným narušováním soukromého a rodinného do života žadatelky veřejnými orgány (článek 18 Ústavy společně s článkem 15 a 19 – viz odstavec 23. níže). Podle tohoto stanoviska by soud měl podpořit její žádost s ohledem na obtíže, kterým byla vystavena, a s ohledem na snížení kvality jejího života. Oba tyto aspekty již byly potvrzeny v rozsudku ze dne 31. ledna. Dne 13. března zástupce Koruny podpořil dočasné odložení žádosti (viz odstavec 12. výše a odstavec 25. níže).

14. V rozsudku ze dne 27. července 1989 Nejvyšší soud odvolání zamítl. Napadené rozhodnutí bylo v souladu s ustanoveními Ústavy, na které se odvolávalo, vzhledem k tomu, že nikdo z veřejných činitelů nevstoupil do žadatelčina domova ani nenapadl její fyzickou integritu. Kdykoli se mohla volně přestěhovat jinam. Skutečnost, že závod nezískal povolení ke své činnosti, může být projednávána jen v řízení dle obvyklého práva.

3. Řízení před Ústavním soudem

15. Dne 20. října 1989 paní López Ostra podala odvolání (recurso de amparo) k Ústavnímu soudu pro porušení článku 15 Ústavy (právo na fyzickou integritu), článku 18 Ústavy (právo na soukromý život a nenarušitelnost rodinného domova) a článku 19 Ústavy (právo svobodně si vybrat místo pobytu) – viz odstavec 23. níže. Dne 26. února 1990 soud rozhodl, že odvolání je nepřijatelné, neboť má zjevné vady. Konstatoval, že, ačkoli se tak mělo stát, stížnost pro porušení práva na soukromý život nebyla předložena řádnému soudu. Ohledně ostatního soud rozhodl, že přítomnost kouře, zápachu a hluku nemůže být považována za porušení práva na nedotknutelnost domova a že zamítnutí žádosti o uzavření závodu nelze považovat za postupné zacházení, neboť život ani fyzická integrita nebyly ohroženy, a dále, že žadatelčino právo svobodně si zvolit místo pobytu nebylo porušeno, neboť nebyla ze svého místa žádným úřadem vykázána.

C. Další řízení týkající se závodu na zpracování odpadu ve městě Lorca

1. Řízení týkající se okolností, že závod neměl povolení

16. V roce 1989 dvě švagrové paní López Ostra, které žily ve stejném domě jako ona, podaly u správního oddělení Vrchního soudu v Murcii (Tribunal Superior de Justicia) žalobu na město Lorca a společnost SACURSA s odkazem na to, že závod byl provozován protiprávně. Poté, co soud zjistil, že obtěžování pokračovalo i po 9. září 1988 a že závod neměl povolení vyžadovaná zákonem, dne 18. září nařídil, aby závod byl až do doby jejich zisování uzavřen (viz odstavec 28. níže). Výkon tohoto rozhodnutí byl zastaven z důvodu odvolání podaného městskou radou a spol. SACURSA. Případ je stále u Nejvyššího soudu.

2. Oznámení o spáchání trestného činu proti životnímu prostředí

17. Dne 13. listopadu 1991 obě švagrové žadatelky podaly oznámení, na jehož základě vyšetřující soudce č. 2 v Lorce zahájil trestní řízení proti spol. SACURSA ve věci trestného činu proti životnímu prostředí (článek 347 bis trestního zákona – viz odstavec 29. níže). Obě stěžovatelky se zúčastnily tohoto řízení jako civilní strany. Jen dva dny nato soudce rozhodl o zavření závodu. Dne 25. listopadu bylo toto opatření dočasně odloženo, protože dne 19. listopadu podal zástupce Koruny proti němu odvolání.

18. Soudce nařídil vypracování několika znaleckých posudků ohledně závažnosti obtíží způsobených závodem na zpracování odpadu a jeho vlivu na zdraví lidí žijících v jeho okolí. Úvodní zpráva ze dne 13. října 1992 vypracovaná vědcem z university v Murcii, jenž měl doktorát z chemie, zjistila přítomnost sirovodíku (bezbarvého plynu, rozpustného ve vodě, s charakteristickým zápachem zkažených vajec) v koncentracích převyšujících povolené limity. Únik odpadních látek obsahujících síru do řeky byl shledán nepřijatelným. Tato zjištění byla potvrzena v doplňkové zprávě ze dne 25. ledna 1993. Ve zprávě Národního toxikologického institutu ze dne 27. října 1992 se uvádí, že povolené limity pro plyn byly pravděpodobně překročeny, nepředstavovaly však nebezpečí pro zdraví lidí žijících v blízkosti závodu. Ve druhé zprávě ze dne 10. 2. 1993 institut uvedl, že nelze určit, že by nepřetržitý pobyt po dobu 24 hodin v sousedících domech představoval ohrožení zdraví, neboť výpočty byly provedeny pouze na základě osmihodinového úseku sledovaného po dobu 5 dnů. Konečně oblastní Agentura pro životní prostředí a přírodu, kterou městské úřady v Lorce požádaly o vypracování znaleckého posudku, shledala a ve zprávě ze dne 29. března 1993 uvedla, že úroveň hluku vycházejícího ze závodu v době jeho provozování nepřesáhla úroveň hluku měřenou v jiných částech města.

19. Vyšetřovací spis obsahoval několik lékařských potvrzení a znaleckých posudků ohledně následků na zdraví osob žijících v okolí závodu. V potvrzení ze dne 12. listopadu 1991 pediatr Dr. de Ayala Sánchez uvedl, že dcera paní López Ostra Cristina vykazovala klinické příznaky nechutenství, zvracení, alergických reakcí, anorexie, atd., jejichž jedinou příčinou a vysvětlením mohla být skutečnost, že žila ve vysoce znečištěné oblasti. Doporučil, aby dítě bylo z této oblasti přestěhováno. Ve znaleckém posudku ze dne 16. 4. 1993 Ústav soudního lékařství Ministerstva spravedlnosti v Cartageně poukázal na to, že koncentrace plynu v domech v blízkosti závodu překračují povolené limity. Poznámává též, že dcera žadatelky a její neteř, Fernando López Gómez, trpí typickými symptomy chronické absorpce tohoto plynu, periodicky se projevující formou akutní bronchopulomonární infekce. Ústav konstatuje, že zde existuje příčinná souvislost mezi klinickými příznaky a množstvím plynu.

20. Kromě toho z prohlášení tří policejních důstojníků povoláných do sousedství závodu jednou ze švagrových žadatelky dne 9. ledna 1992 vyplývá, že zápach vydávaný závodem v době, kdy se na místo dostavili, byl velmi silný a vyvolával nevolnost.

21. Dne 1. února 1992 byla paní López Ostra spolu s rodinou přemístěna do bytu v centru Lorcy, jehož nájem hradil městský úřad. Nepohodlí způsobené stěhováním a bytová situace přiměly žadatelku a jejího manžela dne 23. 2. 1993 ke koupi domu v jiné části města.

22. Dne 27. října 1993 soudce potvrdil příkaz ze dne 15. listopadu 1991 a závod byl dočasně uzavřen.

II. Rozhodné domácí právo

A. Ústava

23. Rozhodné články Ústavy stanoví:

Článek 15

„Každý má právo na život a fyzickou a psychickou integritu, za žádných okolností nesmí být mučen nebo podroben nelidskému nebo potupnému trestu nebo zacházení. Trest smrti bude zrušen s výjimkou případů, kdy to stanoví vojenské trestní právo v době války.“

Článek 17 § 1

„Každý má právo na svobodu a bezpečnost...“

Článek 18

„1. Právo na čest a soukromý a rodinný život a právo kontrolovat užití vlastní podobizny požívá ochrany.

2. Domov je nedotknutelný. Bez souhlasu osoby, která v něm žije, nebo soudního rozhodnutí, nikdo nesmí do domova vstoupit nebo vykonat domovní prohlídku, s výjimkou zjevného trestného činu...“

Článek 19

„Španělští občané mají právo vybrat si svobodně místo svého pobytu a stěhovat se volně po státním území...“

Článek 45

„1. Každý má právo na životní prostředí vhodné pro osobní rozvoj a povinnost toto prostředí chránit.

2. Veřejné úřady, spoléhající na nezbytnou veřejnou solidaritu, mají zajistit, aby veškeré přírodní zdroje byly užívány racionálně, s ohledem na zabezpečení a zlepšení kvality života a ochrany a obnovy životního prostředí.

3. Každý, kdo poruší výše uvedená ustanovení, nese trestní nebo správní odpovědnost podle zákona a bude povinen nahradit způsobenou škodu.“

B. Instituční zákon z roku 1978 o ochraně základních práv

24. Zákon č. 62/1978 stanoví, že určitá základní práva mají být chráněna řádnými soudy. Mezi práva chráněná touto cestou patří též nedotknutelnost domova a svoboda zvolit si místo pobytu (ust. § 1/2). Avšak podle přechodných ustanovení 2 /2/ institučního zákona o Ústavním soudu ze dne 3. října 1979, je jeho použití rozšířeno i na jiná práva zajištěná v čl. 14 – 29 Ústavy (článek 53 Ústavy).

25. Stížnosti proti rozhodnutí správních orgánů týkající se práv jednotlivců lze podat u správního oddělení příslušného řádného soudu (ust. § 6) bez nutnosti vyčerpat předtím možnosti nápravy správní cestou (ust. § 7 /1/). Toto řízení je zkráceným řízením s kratšími lhůtami a výjimkami z určitých procesních kroků (ust. § 8 a 10). Ve své stížnosti může jednotlivec žádat, aby napadené rozhodnutí zůstalo platným, a soud rozhodne o této žádosti pomocí prostředků zvláštního souhrnného řízení (ust. § 7). Odvolání se podává k Nejvyššímu Soudu (ust. § 9), který je projedná ve zkráceném řízení.

C. Ustanovení o ochraně životního prostředí

26. V oblasti ochrany životního prostředí stát a samosprávné obce přijaly mnoho ustanovení z různých oblastí práva: článek 45 Ústavy (viz odstavec 23. výše), zákon č. 20/1986 ze dne 14. května 1986 o jedovatém a nebezpečném odpadu, královský legislativní výnos č. 1302/1986 ze dne 28. června 1986 o stanovení vlivu na životní prostředí, zákon č. 38/1972 ze dne 22. prosince 1972 o kontrole znečištění ovzduší.

27. Nejčastěji užívaným předpisem je Nařízení 1961 o činnostech způsobujících obtíže, nezdravých, obtěžujících a nebezpečných, schválené vyhláškou 2414/1961 ze dne 30. listopadu. Účelem této vyhlášky je zabránit závodům, továrnám, provozovnám průmyslu nebo obchodním skladům, až již veřejným nebo soukromým, aby poškozovaly normální zdravé životní prostředí a hygienu, veřejný nebo soukromý majetek, nebo aby byly nebezpečné osobám nebo majetku (Nařízení 1). Nařízení 3 pak tento rámec rozšiřuje a vztahuje se na hluk, vibrace, kouře, plyny, zápachy atd. Rozmístění takových činností se řídí městskými statuty a plány místního rozvoje. Továrny jsou vždy považovány za nebezpečné nebo zdraví škodlivé a v zásadě nemohou být vybudovány ve vzdálenosti menší než 2.000 m od nejbližšího obydlí (Nařízení 4).

28. Starosta města je pověřen vydáváním povolení nutných k provozování těchto činností, dále dohledem nad užíváním a prováděním výše uvedených ustanovení a pro případ nutnosti je mu svěřeno ukládání pokut (Nařízení 6). Řízení k získání takového povolení je několikastupňové a zahrnuje mj. povinné konzultace s provinčním výborem o vhodnosti bezpečnostního systému navrhovaného žadatelem v popisu projektu. Před tím, než jsou objekty uvedeny do provozu, musí projít povinnými zkouškami a inspekcemi, které provádějí technici z místních úřadů (Nařízení 29 – 34). Odvolání proti rozhodnutí o udělení nebo odmítnutí povolení se podává k řádnému soudu (Nařízení 42). Vyskytnou-li se jakékoliv obtíže, pak starosta může nařídit odpovědné straně, aby přijala opatření k jejich odstranění. Nejsou-li tato opatření přijata ve lhůtě určené v nařízení, může starosta po získání znaleckého posudku a po vyslechnutí dotčené osoby buď uložit pokutu, anebo dočasně nebo trvale povolení odejmout (Nařízení 38).

D. Trestní zákon

29. Dne 25. června 1983 byl institučním zákonem do trestního zákona doplněn článek 347 bis, čímž došlo k zásadní reformě části trestního zákona (8/1983). Zde se stanoví: „Každý, kdo poruší zákon nebo nařízení na ochranu životního prostředí, způsobí uvolnění nebo přímo nebo nepřímo uvolní do ovzduší, půdy nebo vod emise nebo vypustí jakoukoliv látku, která může vážně ohrozit lidské zdraví nebo vážně narušovat nebo zasahovat do podmínek života zvířat, lesa, přírodních objektů nebo obdělávaných pozemků, bude potrestán trestem uvěznění od jednoho do šesti měsíců (arresto mayor) a pokutou od 50.000 do 1 000.000 peset. Přísnější trest (od šesti měsíců do šesti let vězení) bude uložen tam, kde je provozován závod nezákonně, bez získání příslušného správního povolení, nebo kde není dodržen výslovný příkaz správního orgánu vyžadující změnu nebo zastavení znečišťujících činností, nebo kde byly poskytnuty nepravdivé informace o vlivu činnosti na životní prostředí a nebo tam, kde bylo znemožněno správnímu orgánu provést inspekci... Ve všech případech uvedených v ustanovení tohoto článku může být nařízeno dočasně nebo trvale uzavřít příslušné zařízení...“

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

30. Paní López Ostra podala ke Komisi stížnost dne 14. května 1990. Stěžovala si na nečinnost místních orgánů v Lorce, pokud jde o obtíže způsobené závodem na zpracování odpadních vod, umístěným několik metrů od jejího domova. Opírala se o článek 8 odst. 1 a 3 Úmluvy; tvrdila, že byla obětí porušení práva na nedotknutelnost domova, což učinilo její soukromý a rodinný život nemožným, a že je též obětí potupného zacházení.

31. Dne 8. července 1992 Komise prohlásila stížnost (číslo 16798/90) za přípustnou. Ve své zprávě z 31. srpna 1993 (článek 31) jednomyslně shledala, že došlo k porušení článku 8, nikoliv však k porušení článku 3. Úplné znění stanoviska Komise je uvedeno v příloze k tomuto rozsudku.

Závěrečná podání k Soudu

32. Vláda požádala Soud, aby vzal v úvahu její předběžné námitky, nebo v opačném případě, aby rozhodl, že Španělské království se nedopustilo porušení závazků dle Úmluvy.

33. Při jednání právní zástupce žadatelky navrhol, aby Soud rozhodl, že Španělsko nesplnilo své závazky podle článku 8 a 3 Úmluvy.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

34. Žadatelka uváděla, že došlo k porušení článku 8 a 3 Úmluvy, a to tím, že závod na likvidaci tekutých a pevných odpadů, umístěný několik metrů od jejího bydliště, produkoval zápach, byl zdrojem hluku a znečišťujícího kouře. Tvrdila, že španělské úřady nesou vzhledem ke svému pasivnímu přístupu odpovědnost.

I. Předběžné námitky Vlády

A. Námitka nevyčerpání domácích opravných prostředků

35. Vláda uváděla, jako již před Komisí, že paní López Ostra nevyčerpala všechny možnosti domácích opravných prostředků. Zvláštní žádost na ochranu základních práv (viz odstavce 10. – 15. a 24. – 25. výše) nebyla vhodným prostředkem při řešení otázky souladu s řádným právem nebo při řešení sporů vědecké povahy ohledně důsledků činnosti závodu na likvidaci odpadu. Toto řízení bylo zkrácené a rychlé za účelem nápravy zjevného porušení základních práv a za účelem získání důkazů, že žadatelka byla ve svých právech zkrácena. Žadatelka měla zahájit jak trestní řízení, tak řádné správní řízení, které se ukázalo za podobných okolností jako účinné. Na základě stejných skutečností její švagrová zahájila řádné správní řízení v dubnu 1990 a poté podala dne 13. listopadu 1991 trestní oznámení. Příslušné soudní orgány nařídily dne 18. srpna a 15. listopadu 1991 uzavření závodu, ale výkon těchto nařízení byl odložen na základě odvolání městských úřadů a zástupce Koruny (viz odstavce 16. a 17. výše). Dne 27. října 1993 byl závod na příkaz trestního soudce opravdu uzavřen, ale obě řízení u španělských soudů nejsou stále ještě skončena. Jestliže Soud rozhodne tento případ na základě dokumentů předložených stranami ve vztahu k těmto řízením, jako to učinila Komise ve své zprávě, pak jeho rozhodnutí ovlivní výsledek obou soudních řízení.

36. Soud, stejně jako Komise i žadatelka, je toho názoru, že naopak zvláštní stížnost na ochranu základních práv, podaná žadatelkou u Audiencia Territorial v Murcii (viz odstavec 10. výše), byla účinným rychlým prostředkem zjednání nápravy a získání odškodnění v případě jejích stížností týkajících se práva na respektování domova a fyzické integrity, zejména proto, že toto řízení mohlo skončit tak, jak si přála, konkrétně uzavřením závodu. Navíc u obou soudů, které se zabývaly podstatou tohoto případu (Murcia Audiencia Territorial a Nejvyšší soud – viz odstavce 11. a 13. výše), zástupce Koruny navrhol, aby žádost byla připsána.

37. Pokud se týká nutnosti počkat na výsledek dvou řízení zahájených švagrovou paní López Ostra u řádných (správních a trestních) soudů, Soud je názoru, stejně jako Komise, že žadatelka není účastníkem těchto řízení. Jejich předmět navíc není přesně shodný se žádostí na ochranu základních práv. Proto podává žádost do Strasbourgu, i když i tato řízení mohou mít kýžený výsledek. Řádné správní řízení se vztahuje zejména k jiné otázce, a to k absenci povolení k výstavbě a provozování závodu od místních úřadů. Problém případné trestní odpovědnosti společnosti SACURSA za spáchání trestného činu proti životnímu prostředí je odlišný od problému nečinnosti městských nebo jiných kompetentních národních orgánů týkající se obtíží způsobených závodem.

38. Konečně je nutno rozhodnout, zda za účelem vyčerpání domácích opravných prostředků bylo nezbytné, aby sama žadatelka zahájila některý z obou typů příslušných řízení. Zde Soud opět souhlasí s Komisí. Jestliže mohla dosáhnout nápravy způsobem, který byl efektivnější a vhodný ve vztahu k porušení, na něž si stěžovala, pak nebyla povinna využít jiná, pomalejší řízení. Žadatelka tedy dala národním soudům možnost, poskytovanou Smluvnímu státu článkem 26 Úmluvy, aby bylo napraveno porušení svědčící proti tomuto státu (viz, inter alia, rozsudek ve věci De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii ze dne 18. června 1971, Serie A č. 12, str. 29, § 50 a rozsudek ve věci Guzzardi proti Itálii ze dne 6. listopadu 1980, Serie A č. 39, str. 27, § 72).

39. Je zřejmé, že námitka musí být zamítnuta.

B. Námitka, že žadatelka není obětí

40. Vláda vznesla druhou námitku již zmíněnou před Komisí. Potvrdila, že paní López Ostra, stejně jako ostatním obyvatelům Lorcy, v tomto případě byly závodem způsobeny obtíže do 9. září 1988, kdy část jeho činnosti byla ukončena (viz odstavec 9. výše). Avšak i když předpokládáme, že zápach a hluk – které však nebyly shledány nadměrnými – se po tomto datu vyskytovaly stále, žadatelka mezitím přestala být obětí. Od února 1992 byla rodina paní López Ostra přestěhována do bytu v centru města na obecní náklady a v únoru 1993 se rodina přestěhovala do domu, který zakoupila (viz odstavec 21. výše). V každém případě uzavření závodu v říjnu 1993 veškeré obtěžování ukončilo a ani žadatelka ani její rodina již žádnými nepříjemnými následky jeho provozování netrpěla.

41. Při líčení delegát Komise zdůraznil, že rozhodnutí vyšetřujícího soudce ze dne 27. října 1993 (viz odstavec 22. výše) neznamená, že ten, kdo byl nucen z důvodu životního prostředí opustit svůj domov a následně si koupit dům nový, přestává být obětí.

42. Soud tento názor sdílel. Ani skutečnost, že paní López Ostra se přestěhovala, ani skutečnost, že závod byl uzavřen (což bylo víceméně dočasné opatření – viz odstavec 22. výše), nic nemění na skutečnosti, že žadatelka a její rodina po léta žila jen dvanáct metrů od zdroje zápachu, hluku a kouře. V každém případě, jestliže se nyní žadatelka může vrátit do svého původního domu na základě rozhodnutí o uzavření závodu, má tato skutečnost vliv jen na stanovení výše škody, kterou utrpěla. Neznamená to však, že přestala být obětí (viz, mezi mnoha jinými, rozsudek ve věci Marckx proti Belgii ze dne 13. června 1979, Serie A č. 31, str. 13–14, §27, a rozsudek ve věci Inze proti Rakousku ze dne 28. října 1987, Serie A č. 126, str. 16, § 32).

43. Tato námitka je tedy nepodložená.

II. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

44. Paní López Ostra nejprve uvedla, že zde došlo k porušení čl. 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“ Komise se k tomuto názoru připojila, zatímco Vláda proti němu protestovala.

45. Vláda uvedla, že stížnost ke Komisi, která ji prohlásila za přípustnou (viz odstavce 30. a 31. výše) nebyla tatáž jako ta, o které rozhodovaly španělské soudy v žádosti o ochranu základních práv. Je totiž zřejmé, že tato je založena na výpovědích, lékařských zprávách a technických znaleckých posudcích pozdějšího data, než je sama žádost, a je od ní naprosto oddělená.

46. Tento argument Soud nepřesvědčil. Žadatelka si stěžovala na situaci, jež byla prodlužována nečinností místních úřadů a ostatních odpovědných orgánů. Tato nečinnost byla jedním ze základních bodů stížnosti ke Komisi a žádosti k Audiencia Territorial v Murcii (viz odstavec 10. výše). Skutečnost, že nečinnost pokračovala i po žádosti ke Komisi a rozhodnutí o její přípustnosti, nemůže být uplatněna k tíži žadatelky. Vzhledem k tomu, že situace trvala déle, Soud může vzít v úvahu i skutečnosti, které se vyskytly až po podání stížnosti, a dokonce i poté, co bylo vydáno rozhodnutí o její přípustnosti (viz, jako první instance, rozsudek Neumeister proti Rakousku, ze dne 27. června 1968, Serie 8, str. 21, § 28 a str. 38, § 7).

47. Paní López Ostra tvrdila, že i přes částečné uzavření závodu dne 9. září 1988 stále docházelo k úniku a vypouštění kouře, opakovaného hluku a silných zápachů, jež činily život její rodiny nesnesitelným a způsobily jí a její rodině vážné zdravotní problémy. V této souvislosti tvrdila, že její právo na respektování obydlí bylo porušeno.

48. Vláda namítala, že situace nebyla zdaleka tak vážná a že její popis neodpovídá pravdě. (viz odstavec 40. výše)

49. Na základě lékařských zpráv a znaleckých posudků vypracovaných Vládou (viz odstavce 18. – 19. výše) Komise uvedla, že emise sirovodíku ze závodu překračovaly dovolený limit a mohly ohrozit zdraví osob žijících v okolí. Proto zde mohla být příčinná souvislost mezi těmito emisemi a nemocemi žadatelčiny dcery.

50. Dle názoru Soudu tato zjištění pouze potvrzují první znalecké zprávy předložené Audiencia Territorial dne 19. ledna 1989 oblastní Agenturou pro životní prostředí a přírodu v souvislosti s žádostí paní López Ostra o ochranu jejích základních práv. Zástupce Koruny její žádost podporoval jak v prvním stupni, tak i v odvolacím řízení. Sama Audiencia Territorial souhlasila, že bez vzniku vážného zdravotního rizika uvedené obtíže poškodily a negativně ovlivnily kvalitu života lidí žijících v blízkosti závodu. Byla však toho názoru, že toto poškození nebylo natolik závažné, aby zakládalo porušení práv zaručovaných Ústavou (viz odstavec 11. výše).

51. Přirozeně, že silné znečištění životního prostředí může ovlivnit zdravý život jednotlivců a zabránit jim v řádném užívání jejich domů takovým způsobem, že ovlivňuje jejich soukromý a rodinný život, aniž by vážně ohrožovalo jejich zdraví. Ať již je otázka zkoumána z hlediska pozitivní povinnosti uložené státu – přijmout přiměřená a vhodná opatření k tomu, aby bylo zajištěno právo žadatelky podle ustanovení článku 8 odstavce 1 – jak požaduje žadatelka, nebo z hlediska, zda zásah státního orgánu byl v souladu s odst. 2, použitelné zásady jsou podobné. V obou případech je třeba brát zřetel na spravedlivou rovnováhu, která musí existovat mezi konkurenčními zájmy jednotlivce a společnosti jako celku. Stát může v každém případě užít svého práva přiměřeného uvážení. Dále, i ve vztahu k pozitivní povinnosti vyplývající z prvního odstavce článku 8, při dosahování žádoucí rovnováhy nabývají určitého významu i cíle uvedené v odstavci druhém (viz zvláště rozsudek ve věci Rees proti Velké Británii ze dne 17. října 1986, Serie A, číslo 106 str. 15 § 37, a rozsudek ve věci Powell a Rayner proti Velké Británii ze dne 21. února 1990, Serie A, číslo 172, str. 18, § 41).

52. Z důkazů je zřejmé, že závod na likvidaci odpadů byl postaven společností SACURSA v červenci 1988 za účelem vyřešení vážných problémů spojených se znečištěním ovzduší v Lorce, způsobených velkou koncentrací barviv. Přesto, jakmile byl uveden do provozu, působil obtíže a zdravotní problémy mnoha místním obyvatelům (viz odstavce 7. a 8. výše). Lze připustit, že španělské úřady a zvláště místní úřad v Lorce nebyly teoreticky přímo odpovědné za dotčené emise. Avšak, jak zdůraznila Komise, město dovolilo, aby závod byl postaven na jeho pozemku, a stát jeho výstavbu dotoval (viz odstavec 7. výše).

53. Městská rada okamžitě reagovala tím, že poškozené obyvatele zdarma přestěhovala do centra města na měsíce červenec, srpen a září 1988 a pak od 9. září zastavila provoz závodu (viz odstavce 8. a 9. výše). Avšak členové městské rady nemohli nevědět, že problémy se životním prostředím pokračovaly i po tomto částečném uzavření závodu (viz odstavce 9. a 11. výše). Toto bylo víceméně potvrzeno 19. ledna 1989 zprávou oblastní Agentury pro životní prostředí a přírodu a pak znaleckými posudky z let 1991, 1992 a 1993 (viz odstavce 11. a 18. výše).

54. Paní López Ostra uvedla, že na základě obecné dohlížecké pravomoci svěřené městu Nařízením 1961, mělo město povinnost jednat. Kromě toho závod nespĺňoval právní požadavky, zejména pokud se týká jeho umístění a faktu, že nezískal povolení města (viz odstavce 8., 27. a 28. výše).

55. V tomto případě Soud zdůraznil, že otázka oprávněnosti stavby a provozování závodu je od roku 1991 stále řešena u Nejvyššího soudu (viz odstavec 16. výše). Soud je stále toho názoru, že je především na národních orgánech, zejména soudech, aby vykládaly a používaly domácí právo (viz, inter alia, rozsudek ve věci Casado Coca proti Španělsku, ze dne 24. února 1994, Serie A, číslo 285-A, str. 18, § 43 – tento rozsudek byl publikován ve Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva č. I/95). Soud trvá na tom, že v tomto případě, i za předpokladu, že město splnilo své funkce svěřené mu domácím právem (viz odstavec 27. a 28. výše), je nutné rozhodnout, zda národní orgány přijaly opatření nezbytná pro ochranu práva žadatelky na respektování jejího obydlí a jejího soukromého a rodinného života podle článku 8 (viz, mezi jinými a mutatis mutandis, rozsudek X. a Y. proti Nizozemí ze dne 26. března 1985, Serie A, č. 91, str. 11, § 23).

56. Je nutné si povšimnout, že město nejen nepřijalo žádná opatření po 9. září 1988, ale též odporovalo soudnímu rozhodnutí v této věci. V řádném správním řízení zahájeném švagrovou paní López Ostra podalo odvolání proti rozhodnutí Vrchního soudu v Murcii ze dne 18. září 1991, kterým bylo rozhodnuto o dočasném uzavření závodu. Výsledkem tohoto odvolání bylo odložení výkonu rozhodnutí (viz odstavec 16. výše). Ostatní státní orgány také přispěly k prodlužování situace. Dne 19. listopadu 1991 zástupce Koruny podal odvolání proti rozhodnutí vyšetřujícího soudce v Lorce ze dne 15. listopadu o dočasném uzavření závodu pro trestný čin proti životnímu prostředí (viz odstavec 17. výše). Výsledkem tohoto odvolání bylo pozastavení výkonu tohoto rozhodnutí až do 27. října 1993 (viz odstavec 22. výše).

57. Vláda zdůraznila, že to bylo právě město, které neslo náklady na nájem bytu v centru Lorce, ve kterém žadatelka a její rodina žila od 1. února 1992 do února 1993 (viz odstavec 21. výše). Soud však zdůraznil, že rodina musela obtíže způsobené závodem snášet po dobu více než 3 let předtím a že stěhování je vždy spojeno s nepříjemnostmi. Rodina se přestěhovala až poté, kdy bylo naprosto zřejmé, že tato situace může pokračovat donekonečna a když pediater dcery paní López Ostra stěhování doporučil (viz odstavce 16., 17. a 19. výše). Za těchto okolností nabídka města nemohla poskytnout úplnou nápravu a náhradu za obtíže a nepříjemnosti, jimž byla rodina vystavena.

58. Vzhledem k výše uvedenému a navzdory míře uvážení ponechané odpovědnému státu, je Soud názoru, že stát nevytvořil spravedlivou rovnováhu mezi ekonomickými zájmy města – mít závod na likvidaci odpadů – a právem žadatelky na užívání a respektování jejího obydlí a jejího soukromého a rodinného života. Proto shledal, že k porušení článku 8 došlo.

III. Údajné porušení článku 3 Úmluvy

59. Paní López Ostra tvrdila, že záležitost, za kterou byl stát kritizován, byla tak závažná a způsobila jí takový stres, že je možno ji považovat za ponižující zacházení zakázané článkem 3 Úmluvy, který stanoví: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“ Vláda i Komise byly toho názoru, že zde k porušení tohoto článku nedošlo.

60. Soud je stejného názoru. Podmínky, za nichž žila žadatelka a její rodina po několik let, jistě byly velmi obtížné, ale nedosáhly takové intenzity, aby odpovídaly charakteristice ponižujícího zacházení uvedené v článku 3.

IV. Použití článku 50 Úmluvy

61. Podle článku 50 „Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“ Paní López Ostra požadovala náhradu škody a náhradu nákladů a výdajů.

A. Škoda

62. Žadatelka tvrdila, že výstavba a provozování závodu na likvidaci odpadu v blízkosti jejího domova ji přinutily učinit radikální změnu stylu života. Jako náhradu škody, kterou takto utrpěla, požadovala nyní: (a) 12 180.000 pesetas (ESP) za potíže, jimiž trpěla od 1. října 1988 do 31. ledna 1992, když žila ve svém původním obydlí, (b) ESP 3 000.000 za obavy, které měla o zdraví své dcery z důvodu jejího vážného onemocnění, (c) ESP 2 535.000 za nepříjemnosti způsobené jí od 1. února 1992 nedobrovolným stěhováním, (d) ESP 7 000.000 za náklady na nový dům, který si musela koupit v únoru 1993 z důvodu nejistoty ubytování, jež jim zařídily úřady města Lorca, (e) ESP 295.000 jako náklady na zařízení nového domu.

63. Vláda pokládala tyto nároky za přehnané. Zdůraznila, že orgány města Lorca platily nájem za ubytování paní López Ostra a její rodiny v centru města od 1. února 1992, dokud se nepřestěhovala do svého nového domu.

64. Delegát Komise shledal konečnou požadovanou částku jako příliš vysokou. Pokud se týká peněžitých škod, byl názoru, že zatímco žadatelka teoreticky měla nárok požadovat nový domov, měla též povinnost jej vyměnit za svůj původní, neboť příspěvek je poskytován jen za rozdíl ve velikosti a vlastnostech.

65. Soud souhlasil s tím, že paní López Ostra utrpěla určitou škodu v důsledku porušení článku 8 (viz odstavec 58. výše). Hodnota jejího starého obydlí musela poklesnout a nutnost stěhování s sebou jistě přinesla náklady a nepohodlí. Na druhé straně není nutno přiznávat náklady na pořízení nového domu, neboť si ponechala dům starý. Dále musí být zvážen fakt, že více než rok orgány města platily nájemné za byt užívaný žadatelkou a její rodinou v centru Lorcy a že závod na likvidaci odpadu byl dočasně uzavřen z rozhodnutí vyšetřujícího soudce dne 27. října 1993 (viz odstavec 22. výše). Žadatelka nepochybně utrpěla nepeněžité škody. Kromě obtíží způsobených plynnými zplodinami, hlukem a zápachem ze závodu cítila obavy a strach, když situace stále přetrvávala a když viděla, jak je stále poškozováno zdraví její dcery. Výši škody není možno přesně vyčíslit. Ve smyslu článku 50 Soud učinil odhad na srovnatelném základě a přiznal paní López Ostra částku ve výši 4 000.000 ESP.

B. Náklady a výdaje

1. Před dimáčními soudy

66. Žadatelka požadovala celkem 850.000 ESP jako náklady a výdaje před domácími soudy.

67. Vláda i delegát Komise zdůraznili, že paní López Ostra byla ve Španělsku poskytnuta bezplatná právní pomoc, takže nemusela platit svému právnímu zástupci, který byl placen státem.

68. Stejně tak Soud uvedl, že žadatelka neměla v této souvislosti žádné náklady ani výdaje, a proto tento nárok zamítl. Pan Mazón Costa nemůže užít článku 50 k tomu, aby požadoval přiměřené zadostiučinění na svůj vlastní účet, neboť souhlasil s podmínkami, za nichž poskytoval svému klientovi právní pomoc (viz mj. rozsudek ve věci Delta proti Francii ze dne 19. prosince 1990, Serie A číslo 191, str. 18, § 47).

2. Před orgány Úmluvy

69. Paní López Ostra požadovala ESP 2 250.000 za náklady svého právního zastoupení v řízení před Komisí a Soudem, minus částku uhrazenou jako právní pomoc Radou Evropy.

70. Vláda a delegát Komise považovali tuto částku za nepřiměřeně vysokou.

71. S použitím různých kritérií a po ohodnocení porovnatelných položek Soud rozhodl přiznat žadatelce částku ESP 1 500.000 minus částku 9.700 francouzských franků uhrazených Radou Evropy.

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Zamítá předběžné námítky Vlády.
2. Potvrzuje, že zde došlo k porušení článku 8 Úmluvy.
3. Potvrzuje, že zde nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy.
4. Rozhodl, že odpovědný stát je povinen uhradit žadatelce během 3 měsíců 4 000.000 (čtyři miliony) pesetas jako náhradu škody a 1 500.000 (jeden milion pět set tisíc) pesetas, minus 9.700 (devět tisíc sedm set) francouzských franků přepočtených na pesety v kursu platném ke dni doručení tohoto rozsudku, jako náklady a výdaje.
5. Zamítá zbývající položky nároků na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění.

Rozsudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen během veřejného zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 9. prosince 1994.

Herbert PETZOLD

výkonný tajemník Soudu

Rolv RYSSDAL

předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

27. srpna 1992

VĚC TOMASI

(Rozsudek ve věci Tomasi versus Francie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) a příslušných ustanovení Jednacího řádu, jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, F. Gölcüklü, F. Matscher, L. – E. Pettiti, C. Russo, A. Spielmann, J. De Meyer, J. M. Morenilla, a dále M. – A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Peztold, zástupce tajemníka Soudu, po poradě Senátu, která se konala 27. února a 25. června 1992, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva („Komise“) a vládou Francouzské republiky („Vláda“) 8. března a 13. května 1991, ve lhůtě 3 měsíců dle článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Francouzské republice (č. 12850/87), předložené Komisi podle článku 25 francouzským státním příslušníkem, panem Félixem Tomasim, dne 10. března 1987. Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Francie uznala obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46); žádost Vlády se vztahovala k článku 48. Předmětem uvedeného požadavku a žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článku 3, 5 odst. 3 a 6 odst. 1.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu žadatel uvedl, že si přeje osobně se zúčastnit soudního řízení, a ustanovil právní zástupce, kteří jej budou zastupovat (ust. 30).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan L. – E. Pettiti, zvolený soudce francouzské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). 22. března 1991 vylosoval předseda za přítomnosti tajemníka Soudu dalších sedm členů, a to paní D. Bindschedler–Robertovou, pány F. Matschera, J. Pinheira Farinhu, Sira Vincenta Evanse, C. Russoa, R. Bernhardta a J. M. Morenillu (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4). Poté panové F. Gölcüklü, A. Spielmann a N. Valticos jako náhradní soudci nahradili paní Bindschedler–Robertovou, pana Pinheira Farinhu a Sira Vincenta Evanse, kteří rezignovali. Náhradníci převzali jejich povinnosti před zahájením soudního jednání (ust. 2 § 3 a 22 § 1).

4. Pan Ryssdal z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem Vlády, delegátem Komise a právními zástupci žadatele postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). Poté – v pořadí Vláda, žadatel a delegát Komise – předložili svá vyjádření 15. listopadu, 22. listopadu a 13. listopadu 1991. Komise podle požadavku tajemníka Soudu, jenž jednal podle pokynů předsedy Senátu, předložila některé dokumenty dne 9. července 1991. 20. února 1992 jeden z právních zástupců žadatele poskytl Soudu na žádost tajemníka a v souladu s obvyklými potřebami Soudu, různé dokumenty (ust. 37 § 1 in fine).

5. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 25. února 1992. Soud předtím provedl přípravné zasedání. Před soud předstoupily následující osoby:

(a) za Vládu:

J. – P. Puissochet, ředitel právních záležitostí Ministerstva zahraničních věcí – zástupce Vlády, B. Gain, vedoucí oddělení pro lidská práva právního odboru Ministerstva zahraničních věcí, M. Picardová, úřednice právního odboru Ministerstva zahraničních věcí, R. Riera, vedoucí sekce soudních a právních záležitostí, oddělení občanských svobod a právních věcí Ministerstva vnitra, J. Boulard, úředník oddělení trestních věcí a milosti Ministerstva spravedlnosti – poradci;

(b) za Komisi:

H. G. Schermers – delegát;

(c) za žadatele:

H. Leclerc, advokát, V. Stagnara, advokát – právní zástupci.

Soud vyslechl úvodní přednesy pana Puissocheta za Vládu, pana Schermse za Komisi a pánů Leclerca a Stagnara za žadatele, jakož i odpovědi na otázky. Taktéž žadatel přednesl projev určený Soudu. Téhož dne Vláda písemně odpověděla na otázky položené Soudem. 7. dubna jeden z advokátů žadatele zaslal tajemníkovi Soudu dopis, týkající se těchto otázek, spolu s dokumenty, které si Soud vyžádal (ust. 37 § 1).

6. Při poradě 25. června 1992 J. De Meyer, zastupující soudce, jež se zúčastnil soudního jednání, nahradil pana Valticose, který byl vyloučen z dalšího jednání vzhledem k povaze případu (ust. 22 § 1 a 24 § 1).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

7. Pan Félix Tomasi, francouzský státní příslušník, narozen v roce 1952, žije v Bastii (Korsika). Povoláním majitel obchodu a mzdový účetní. V době svého uvěznění byl aktivním členem korsické politické organizace, která navrhovala kandidáty pro místní volby a u které působil jako pokladník.

8. 23. března 1983 jej policie zatkla v jeho obchodě a předala do vazby v ústřední policejní stanici v Bastii, kde setrval až do 25. března. Byl podezřelý z toho, že se večer 11. února 1982 zúčastnil v Sorbo–Ocagnano (Korsika) útoku na rekreační centrum Cizinecké legie, které nebylo v této roční době obydleno. Starší seržant Rossi a vojín Steinte, kteří byli neozbrojeni a kteří měli na starost údržbu a střežení zotavovny, byli postřeleni a zraněni, první smrtelně a druhý velmi těžce. Útok byl proveden komandem několika osob majících na hlavách kukly zakrývající jejich obličej. Následujícího dne se „ex-FNCL“ (Korsická národní osvobozená fronta), hnutí požadující nezávislost, které bylo úředně rozpuštěno, přihlásilo k odpovědnosti za tento útok a za 24 dalších bombových útoků spáchaných téže noci.

9. 12. února 1982 bastijský tribunal de grande instance zahájil vyšetřování vraždy, pokusu o vraždu a nedovolené ozbrojování a držení zbraní a střeliva I. a 4. stupně. Téhož dne vydal vyšetřující soudce pokyn, aby byly předány důkazy z vyšetřovací komise (commission rogatoire) oblastnímu oddělení pro trestní vyšetřování (SRPJ) v Ajacciu.

I. Trestní stíhání zahájené proti žadateli

A. Stádium vyšetřování (25. března 1983 – 27. května 1986)

I. Jednání vedené v Bastii (25. března 1983 – 22. května 1985)

(a) Způsob vyšetřování

i. Soudce Pancrazi

20. 14. ledna 1986 vydal vyšetřující soudce příkaz předat dokumenty k obžalobě. 14. února 1986 veřejný žalobce v Bordeaux rozhodl postoupit spisový materiál kanceláři hlavního veřejného žalobce. Vyšetřující soudce doplnil v době od poloviny března do poloviny dubna spisový materiál o další dokumenty. 17. dubna vydal další příkaz, schválený kanceláří veřejného žalobce v Bordeaux, doručit spisový materiál obžalovacím orgánům. Tento spisový materiál byl odeslán kanceláři hlavního veřejného žalobce rozhodnutím ze dne 22. dubna 1986.

(b) Žádost o propuštění

21. Pan Tomasi podal sedm žádostí o propuštění. Vyšetřující soudce zamítl jeho žádost z 31. května, 7. června, 29. června, 13. srpna, 10. září a 8. října 1985 a 14. ledna 1986.

22. Různá rozhodnutí vyšetřujícího soudce, proti kterým bylo podáno odvolání, byla obžalovacím oddělením apelačního soudu potvrzena dne 3. září a 29. října 1985. První napadené rozhodnutí se týkalo zvláštní závažnosti trestných činů, existence „přesných a usvědčujících důkazů“, nebezpečí ovlivňování, vykonávání nátlaku, nezákonné koluze a potřeby udržovat veřejný pořádek a zajistit, aby žadatel předstoupil před soud. Druhé rozhodnutí bylo odůvodněno následovně: „Je zřejmé, že trestné činy, ze kterých je žadatel obviněn, jsou velmi závažné a těžce narušily veřejný pořádek; aniž by bylo pomíjeno zjištění právního zástupce obviněného, týkající se délky řízení, jeví se rozhodnutí vyšetřujícího soudce o prodloužení vazby Tomasiho jako nezbytné pro ochranu veřejného pořádku před vznikem škod způsobených trestnými činy, dále z důvodu zamezení pravděpodobně vyvíjenému nátlaku nebo nezákonné koluzi, a zajištění účasti obviněného před soudem.“

23. Proti těmto dvěma rozhodnutím podal žadatel odvolání z hlediska právní kvalifikace. Trestním oddělením kasačního soudu byla tato odvolání dne 3. prosince 1985 a 22. ledna 1986 zamítnuta. Druhé rozhodnutí bylo odůvodněno takto: „Ve světle dostupných důkazů kasační soud schvaluje, že obžalovací oddělení nařídilo prodloužení vazby žadatele rozhodnutím vydaným na základě důvodů hodných zvláštního zřetele a opírajícím se o případ uvedený v článku 144 trestního řádu; lze také vycházet z důvodů pro takové rozhodnutí ve smyslu článku 5 odst. 1 (c) Úmluvy... existuje-li důvodné podezření, že obžalovaný trestný čin spáchal, a dále se zřetelem na zvláštní okolnosti případu a řízení, doba trvání vazby se jeví přiměřená.“

B. Soudní jednání (27. května 1986 – 22. října 1988)

1. Zadržení a vzetí do vazby

(a) První uvěznění

24. 27. května 1986 obžalovací oddělení odvolacího soudu v Bordeaux obžalovalo pana Tomasiho a pana Pieriho z úkladné vraždy, pokusu o úkladnou vraždu, nedovolené ozbrojování a přechovávání zbraní a střeliva 1. a 4. stupně; oba obžalovaní byli společně s pány Moracchinim a Sattim vzati do vazby pro jednání soudu v Gironde.

25. 13. září 1986 trestní oddělení kasačního soudu povolilo odvolání podané žadatelem 27. června 1986 s odůvodněním, že obhájce neměl možnost hovořit jako poslední při výslechu 27. května. Případ byl vrácen obžalovacímu oddělení odvolacího soudu v Poitiers s instrukcí vzít obžalovaného do soudní vazby pro účely soudního řízení v Gironde, existují-li zde důvody pro jeho obžalování (článek 611 trestního řádu).

(b) Druhé uvěznění

26. 9. prosince 1986 obžalovací oddělení odvolacího soudu v Poitiers předalo pana Tomasiho do soudní vazby u soudu v Gironde. Toto rozhodnutí nebylo napadeno odvoláním z hlediska právní kvalifikace.

(c) Třetí uvěznění

27. 3. února 1987 obžalovací oddělení odvolacího soudu v Bordeaux vyslovilo nedostatek pravomoci ke vze-
tí žadatele – ne však jeho tří spoluobviněných – do vazby pro zvláštní soud v Gironde, jinými slovy pro soud,
který zasedá bez poroty. Kancelář hlavního veřejného žalobce požadovala uplatnit ustanovení zákona č.
86–1020 z 9. září 1986, podle kterého osoba obviněná ze spáchání teroristického činu musí být souzena před
tímto soudním orgánem.

28. 7. května 1987 trestní oddělení kasačního soudu zamítlo odvolání, které v této záležitosti podal hlavní ve-
řejný žalobce u odvolacího soudu v Bordeaux.

29. 16. června 1987 obžalovací oddělení soudu v Poitiers vyhovělo žádosti podané 20. května 1987 vyšetřo-
vatelem a předalo žadatele k procesu zvláštnímu soudu v Gironde. Tím potvrdilo, že trestné činy, ze kterých byl
pan Tomasi obžalován, „měly jako čin jednotlivce či skupiny za cíl vážným způsobem narušit veřejný pořádek
zastrašováním nebo terorem“ (článek 706–16 trestního řádu).

30. 24. září 1987 trestní oddělení kasačního soudu zamítlo další odvolání žadatele.

2. Žádost o propuštění

(a) První žádost

31. Rozhodnutím z 27. května 1986 (viz odstavec 24. výše) obžalovací oddělení v Bordeaux zamítlo žádost
o propuštění, kterou pan Tomasi podal 6. května. Rozhodnutí bylo odůvodněno takto: „Vyšetřovací vazba, kte-
rá začala 25. března 1983, jistě trvala velmi dlouho. Důvodem pro to je však systematický postoj obžalované-
ho a vážné obtíže, na které narážel vyšetřující soudce. Doba vazby, byť jakkoli dlouhá, sama o sobě není poru-
šením Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Naopak, v tomto zvláštním případě se jeví prodloužení vaz-
by jako velmi důležité pro vyjimečnou závažnost trestných činů a skutečnost, že Tomasi by neváhal uprchnout,
byl-li by propuštěn.“

32. Žadatel podal odvolání z hlediska právní kvalifikace, ale trestní oddělení kasačního soudu tento návrh za-
mítlo s poukazem na porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy. Ve svém rozsudku z 13. září 1986 v této záležitosti
uvádí: „Na základě dostupných důkazů kasační soud potvrdil, že nařízení prodloužení vazby bylo v souladu
s podmínkami článku 148–1 trestního řádu, s přihlédnutím ke zvláštním důvodům a se zřetelem k charakteru
případu ve smyslu článku 145 trestního řádu a případům jmenovitě uvedeným v článku 144. Obžalovací oddě-
lení dále posoudilo složitost a délku soudního jednání a zároveň nestranně hodnotilo skutková zjištění. Jednání
bylo shledáno dostatečným a bez rozporů. Závěr: délka vyšetřovací vazby nepřesáhla přiměřenou dobu; a tedy
návrh nemůže uspět.“

(b) Druhá žádost

33. Pan Tomasi podal 19. ledna 1987 novou žádost o propuštění. Rozhodnutím z 3. března 1987 (viz odsta-
vec 27. výše) obžalovací oddělení odvolacího soudu v Bordeaux zjistilo nedostatek pravomoci, jelikož rozhod-
nutí o vzetí do vazby bylo vydáno obžalovacím oddělením odvolacího soudu v Poitiers.

(c) Třetí žádost

34. 17. dubna 1987 žadatel podal další žádost o propuštění. 28. dubna 1987 obžalovací oddělení odvolacího soudu v Bordeaux zamítlo jeho žádost na základě toho, že do soudní vazby byl vzat z přesných a detailně uvedených důvodů. Činy, jichž se dopustil, byly velmi závažné a vazba byla nezbytná pro ochranu veřejného pořádku před vznikem škod, které by mohly vzniknout.

(d) Čtvrtá žádost

35. Žadatel podal další žádost o propuštění 22. května 1987 u obžalovacího oddělení odvolacího soudu v Poitiers, které ji zamítlo 2. června z následujících důvodů: „V průběhu vyšetřování byla vzata v úvahu zastrážovací kampaň vůči svědkům, policistům a soudcům. Již pouhý výčet trestných činů, ze kterých byl Tomasi obviněn, je dostatečný. Kromě toho je skutečností, že uvedené trestné činy vážně narušily veřejný pořádek. Jako důvod pro to, že obviněný je nadále držen ve vazbě, lze uvést: existuje vážné nebezpečí, že v případě propuštění by vstoupil ve styk s členy FLNC, kteří by mu nepochybně ochotně pomohli vyhnout se soudnímu procesu; prodloužení jeho vazby se nejeví za těchto okolností porušením ustanovení Úmluvy...“

(e) Pátá žádost

36. Žadatel ještě jednou podal 6. listopadu 1987 žádost o propuštění u obžalovacího oddělení odvolacího soudu v Bordeaux. 13. listopadu byla jeho žádost zamítnuta z důvodu mimořádné závažnosti trestných činů, jež mu jsou kladeny za vinu, a potřeby chránit veřejný pořádek před jeho případným narušením.

37. Žadatel se poté odvolal z důvodu právní kvalifikace. Trestní oddělení kasačního soudu toto odvolání zamítlo dne 2. března 1988.

3. Soudní řízení

38. 22. ledna 1988 předseda odvolacího soudu v Bordeaux stanovil termín zahájení soudního jednání na termín 16. května 1988. 28. dubna předseda zahájení jednání odročil na 17. října 1988, poté, co v březnu a v dubnu proběhla výměna korespondence mezi kanceláří hlavního veřejného žalobce a právním zástupcem pana Tomasiho a pana Pieriho. 15. července a 23. září došlo ke změnám se složením soudu.

39. Soudní líčení se konalo od 17. do 22. října 1988. Posledního uvedeného data byl žadatel zproštěn viny a okamžitě propuštěn. Jeho třem spoluobžalovaným byly uloženy tresty odnětí svobody v délce jednoho roku podle konkrétních okolností za nošení a přechovávání zbraní I. kategorie.

C. Řízení o náhradu škody (18. dubna 1989 – 8. listopadu 1991)

1. Žádost podaná u Komise pro poskytování náhrady škod /dále jen „odškodňovací komise“/

40. Pan Tomasi vznesl 18. dubna 1989 nárok u odškodňovací komise kasačního soudu podle článku 149 trestního řádu. Podle tohoto ustanovení může být náhrada škody poskytnuta osobě, která byla držena ve vyšetřovací vazbě během soudního řízení, které skončilo negativním výrokem o vině nebo zprošťujícím rozsudkem, je-li toto rozhodnutí pravomocné, a vyšetřovací vazbou byla způsobena škoda vyjimečného rozsahu a zvláště závažné povahy.

2. Vysvětlení hlavního veřejného žalobce u kasačního soudu

41. 5. června 1991 hlavní veřejný žalobce (procureur général) u kasačního soudu podal odškodňovací komisi následující vysvětlení: „Ve věci vazby. Během své vazby Tomasi podal dvacet žádostí o propuštění, jedenáct

žádostí vyšetřujícímu soudci v Bastii a devět vyšetřujícímu soudci a obžalovacímu oddělení v Bordeaux. Bylo vyneseno šest potvrzujících rozhodnutí. Čtyři obžalovacím oddělením v Bastii a dva obžalovacím oddělením v Bordeaux. Konečně dvakrát rozhodlo též trestní oddělení kasačního soudu. Dne 17. října a 2. března 1988 byla obžalovacím oddělením v Bordeaux zamítnuta dvě Tomasiho odvolání. V zamítnutí žádostí o propuštění vyšetřujícímu soudcem a obžalovacím oddělením byly uváděny důvody, vycházející z vyjimečné závažnosti trestných činů, možnosti narušení veřejného pořádku, nebezpečí možného ovlivňování svědků a potřeby zajistit, aby obviněný zůstal k dispozici soudním úřadům.“

Diskuse

1. Délka soudního řízení

Od 12. února 1982, kdy bylo zahájeno vyšetřování, až do 25. března 1983 nebyla prokázána účast Tomasiho na zločinu. Od 25. března 1983, kdy byl Tomasi obviněn, až do 18. října 1983, kdy byl proveden rekapitulační výslech, soudní řízení pokračovalo obvyklým tempem a nedocházelo k jeho zpoždění. Od listopadu 1983 do května 1984 došlo ke zpomalení soudního řízení z důvodu opatření, která mohla být provedena dříve, kdyby vyšetřovací komise fungovala, nebo kdyby její rozhodnutí byla vydána dříve. Proto také zjištění vyšetřovací komise, týkající se brýlí oběti, byla zveřejněna až v březnu 1984 a nebyla k dispozici již 27. října 1983...., přičemž toto mohlo být učiněno hned na počátku vyšetřování. Obdobně vyšetřovací komise teprve 26. května 1983 inter alia vydala pokyn, aby byl učiněn dotaz týkající se obětí útoku a náčrtů a plánů tábora v Sorbo-Ocagnano. Důkazy, které obdržela vyšetřovací komise, byly doručeny teprve v měsíci březnu a dubnu 1984, a to nepopíratelně prodloužilo soudní řízení. Mezi květnem 1984 a lednem 1985 se soudní proces zastavil z nepohopitelných důvodů. Uplynuly téměř tři měsíce mezi příkazem ze dne 4. května 1984 o předání dokumentů vyšetřovacímu úřadu a dalším vyšetřovacím opatřením ze dne 31. července 1984, požadujícím balistickou expertizu, která již byla provedena. Avšak teprve 15. listopadu, o tři a půl měsíce později, vyšetřující soudce vydal příkaz zamítající žádost o provedení balistické zkoušky. Dobu od ledna 1985 do května 1985 potřebnou k tomu, aby byly předány dokumenty obžalovacímu oddělení, poté kasačnímu soudu a k vrácení spisu zpět do Bordeaux, lze považovat za obvyklou. Na druhé straně 5. září 1985, více než tři měsíce poté, co byl případ předán vyšetřujícímu soudci v Bordeaux, provedl tento soudce první podstatné kroky ve vyšetřování výsledkem pana Tomasiho poté, co zamítl čtyři jeho další žádosti o propuštění. Tato doba se jeví být nepřiměřeně dlouhou, neboť vyšetřující soudce musí věnovat prvořadou pozornost případu osoby držené ve vyšetřovací vazbě; je jeho povinností seznámit se s ním a postupovat ve vyšetřování tak rychle, jak je to možné. Od září 1985 do 14. ledna 1986 pokračovaly výslechy a konfrontace tempem jednoho vyšetřovacího úkonu za měsíc. Kdyby se výslechy konaly v kratších intervalech, bylo možno výrazně zkrátit délku soudního jednání. Dobu od ledna 1986 do května 1986, po kterou trvala kompletace spisu a jeho předání soudu, lze považovat za obvyklou. Na druhou stranu mezi květnem 1986 a březnem/dubnem 1988 došlo ke zpoždění soudního jednání, které nelze za žádných okolností odůvodnit odvoláními, která podali do spisu obvinění v souladu se svými zákonnými právy. Konečně je třeba poznamenat, že rozhodnutí z března a dubna 1988 o odročení jednání z května na pevně stanovené datum 17. října 1988 bylo přijato po vzájemné dohodě mezi vyšetřujícím úřadem a obhajobou. A na závěr je třeba konstatovat, že vzhledem k důležitosti a složitosti tohoto případu vyšetřování muselo trvat déle, než je obvyklé. Projednávání však mohlo být výrazně zkráceno, nebýt výše uvedených zdržení.

2. Nutnost držet Tomasiho ve vyšetřovací vazbě během soudního jednání

Povahou a závažností trestných činů a výsledků vyšetřování byla Tomasiho vazba zprvu oprávněná, až do okamžiku jeho rekapitulačního výslechu 18. října 1983. Kromě toho do této doby Tomasi nepodal žádost o propuštění. Avšak do 18. října 1983 byli vyslechnuti svědci a provedeny konfrontace. Kroky podnikuté vyšetřovací komisí po tomto datu a rozhodnutí o provedení odborných zkoušek se netýkaly přímo Tomasiho. Výjimkou byla odborná lékařských vyšetření, provedená na základě jeho prohlášení o podmínkách policejní vazby. Jejich

realizace však nemohla být důvodem pro prodloužení vyšetřovací vazby. Dále je třeba zdůraznit, že mezi 18. říjnem 1983, dnem rekapitulačního výsledku, a 17. říjnem 1988, dnem kdy bylo zahájeno jednání soudu, uplynulo pět let a Tomasi byl vyslechnut pouze jednou, 5. září 1985, a to na svou vlastní žádost. Rozhodnutí, kterými byly zamítnuty jeho žádosti o propuštění, byla odůvodněna jen vyjímečnou závažností trestných činů, možností narušení veřejného pořádku, nutností zajistit, aby obviněný zůstal k dispozici soudním úřadům, a nebezpečím možného ovlivňování svědků. Závažnost a vyjímečná povaha zločinu může představovat důvod pro uvalení vazby jen v případech, že existují dostatečné důkazy proti zadržené osobě. V tomto případě byl obviněn Tomasi, který vždy trval na své nevině a také několikrát držel hladovku. Obvinění se zakládala výhradně na tvrzení pana Moracchiniho, která nebyla příliš přesvědčivá, jak se prokázalo během soudního řízení. Ve skutečnosti z různých dokumentů soudního řízení, zejména ze zprávy veřejného žalobce v Bastii hlavnímu veřejnému žalobci z 11. dubna 1983..., memoranda vydaného SRPJ v Ajacciu z 8. června 1983... a žádosti vyšetřujícího soudce v Bastii o převedení jurisdikce z 10. ledna 1985..., vyplývá, že Moracchini vypověděl o Tomasiho návrhu, že se zúčastní „nuit bleue“ (noci, kdy dojde k teroristickému útoku) z 11. na 12. února 1982, a především, že provede útok vůči táboru Cizinecké legie v Sorbo-Ocagnano. Jestliže však pečlivě čteme Moracchiniho výpověď, je z ní zjevné, že ačkoliv uváděl, že Tomasi navrhoval účast v „nuit bleue“, vůbec se nezmiňoval o útoku na tábor Cizinecké legie... Naopak, Moracchini vždy tvrdil, že se poprvé dozvěděl o útoku den poté, co k němu došlo. Například během výslechu při prvním předvedení před vyšetřujícího soudce... Moracchini uvedl: „Věděl jsem, že Pieri znal Félix Tomasiho. Tomasi skutečně navrhoval o několik dní dříve, abych se zúčastnil nuit bleue. Odmítl jsem, ale neřekl mi, o jaký útok by se mělo jednat. Co se mě týče, pouze jsem ráno 12. února četl o legionářích v novinách.“ Mimoto, je potřeba si povšimnout, že všichni svědci potvrzující Moracchiniho výpovědi mají pouze zprávy z doslechu. Nikdo z nich nebyl přímým svědkem oněch událostí. Mimo jiné, nezdá se, že by propuštění Tomasiho, který mohl poskytnout spolehlivou záruku, že předstoupí před soudní tribunál, a který ještě nebyl trestán, mohlo představovat nebezpečí vykonávání nátlaku na svědky nebo spoluobviněného Moracchiniho, jenž byl na svobodě. Ve skutečnosti Tomasi, podobně jako Pieri a Moracchini, nebyl ve vyšetřovací vazbě více než rok po oněch událostech, a Pieri, podávající stejné svědectví jako Tomasi, uprchl 22. ledna 1984 z vězení a zůstal na svobodě tři a půl roku, až do opětovného uvěznění 1. července 1987, bez jakéhokoli zjevného nátlaku vyvíjeného na svědky. Závěrem je třeba poznamenat, že Félix Tomasi podal 10. března 1987 žádost k Evropské komisi pro lidská práva podle článku 25 Evropské úmluvy na ochranu lidských práv. Uváděl následující stížnosti: nadměrná délka vyšetřovací vazby (porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy); nelidské a degradující zacházení během policejní vazby (porušení článku 3 Úmluvy); nadměrná délka trvání vyšetřovacího řízení, zahájeného teprve po stížnosti doprovázené občanskoprávní žalobou (porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy). Tato žádost byla předmětem zprávy Evropské komise pro lidská práva, přijaté 11. prosince 1990, při které Komise prohlásila žádost za přípustnou a vyjádřila stanovisko dvanácti hlasy ku dvěma, že po přezkoumání tohoto případu lze konstatovat porušení článku 3 Úmluvy; třinácti ku jednomu hlasu, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, a jednohlasně, že byl porušen článek 5 odst. 3 Úmluvy.

Závěrem:

Se zřetelem k výše uvedeným úvahám a zejména k těžkým podmínkám vazby, v níž Félix Thomasi strávil pět let a téměř sedm měsíců, a vzhledem k tomu, že vyšetřování přineslo vůči němu jen slabé a nedostatečné důkazy, utrpěl výrazné škody. Z těchto důvodů vyzývá (Tomasi) odškodňovací komisi k přiznání řádného odškodnění.

3. Rozhodnutí odškodňovací komise

42. Rozhodnutím z 8. listopadu 1991, které neuvádělo důvody, z kterých vycházelo, odškodňovací komise přičkla žadateli 300.000 francouzských franků.

II. Trestní řízení zahájené žadatelem

A. Počátek a podání stížnosti

43. Pan Tomasi byl zatčen 23. března 1983 v 9.00 (viz odstavec 8. výše). Ve vazbě zůstal až do 9.00 25. března, tzn. po dobu 48 hodin. Soudce Pancrazi povolil policii prodloužení 24 hodinové vazby v 6.00 dne 24. března.

44. Během této doby žadatel: (a) byl 23. března přítomen prohlídce svého bytu od 9.15 do 12.50; (b) byl podroben několika výslechům – 23. března od 13.15 do 14.30, od 17.30 do 20.00 a od 20.40 do 22.15, celkem trval výslech 5 hodin a dvacet minut; 24. března od 1.30 do 2.00, od 4.00 do 4.45, od 11.00 do 13.00, 15.40 do 20.00 a od 20.30 do 21.20, celkem osm hodin a čtyřicet pět minut; 25. března od 4.30 do 4.50, celkem dvacet minut; (c) byl vyšetřen 24. března v 11.00 lékařem, který konstatoval, že jeho zdravotní stav odpovídá prodloužení policejní vazby. Žadatel podepsal souhrnnou zprávu, sepsanou na konci jeho policejní vazby, avšak odmítl podepsat zprávu o svém posledním výslechu.

45. 25. března 1983, když poprvé předstoupil před vyšetřujícího soudce (viz odstavec 10. výše), učinil následující prohlášení: „Beru na vědomí obvinění, o kterých jste mne informoval. Jsem registrovaným členem CCN /Consulta di i cumitati naziunisti/. Nejsem členem FLNC. Další prohlášení učiním za přítomnosti svého právníka, pana Stagnary. Rád bych však dodal, že jsem byl zbit policisty během policejní vazby; nepřeji si uvádět jejich jména. Nedovolili mi odpočívat. Lékaře, který mne navštívil, jsem musel požádat o něco k jídlu, jelikož jsem byl ponechán bez potravy a k jídlu jsem měl pouze jeden sendvič. Dnes ráno mě nechali stát nahého před otevřeným oknem dvě nebo tři hodiny, poté jsem byl oblečen a zbit. To se dělo nepřetržitě během policejní vazby. Mohu Vám ukázat podlitiny na hrudníku a rudou skvrnu pod levým uchem.“ Soudce připojil slova „viděl jsem, souhlasí“ na konec tohoto prohlášení.

46. Pan Tomasi vznesl 29. března 1983 stížnost vůči neznámým osobám, společně s žádostí o připojení se k soudnímu řízení jako občanská strana (constitution de partie civil), „za napadení způsobené policisty při výkonu služby a za zneužití pravomoci veřejného činitele.“ Následujícího dne nařídil vyšetřující soudce složit poplatek 1.200 franků a předal spis kanceláři veřejného žalobce.

B. Vyšetřovací řízení (29. března 1983 – 6. února 1989)

1. Řízení vedené v Bastii (29. března 1983 – 20. března 1985)

(a) Postup vyšetřování

i. Soudce Pancrazi

47. Vyšetřující soudce pan Pancrazi provedl 29. března výslech jako svědka Dr. Bereniho, policejního lékaře ve věznici v Bastii, který uvedl následující: „Jsem policejní lékař vězeňské správy. Vyšetřil jsem Charlese Pieriho při jeho příjezdu do věznice a Félixeho Tomasiho, stejně jako vyšetřuji všechny vězně. V případě pana Tomasiho jsem zpozoroval hematoma za jeho levým uchem, táhnoucí se směrem k tváři. Zaznamenal jsem lehké povrchové škrábance na hrudníku. Mimoto si Tomasi stěžoval na bolest hlavy a za krkem, stejně tak na bolest v nohou, rukou a zádech, ale jak jsem již uvedl, nebyl jsem schopen zjistit objektivní důkazy pro podporu těchto tvrzení. V obou případech byla zranění velmi lehká, neměla vážný charakter a nemohla způsobit pracovní neschopnost.“

48. 25. března pověřil stejný soudce Dr. Rovera, experta odvolacího soudu v Bastii, aby provedl následující úkony: „1. Vyšetřit zranění, nemoci a poruchy obětí, popsat je, specifikovat jejich následky a uvést možnou příčinu jejich vzniku; 2. Popsat rozsah zdravotní neschopnosti a odhadnout její přibližnou délku“. Lékař, který vy-

šetřoval pana Tomasiho 26. března 1983 ve věznici v poledne ve 12.00, předložil svou zprávu za přítomnosti vyšetřujícího soudce dne 30. března. Tato zpráva uvádí následující:

III. Současný stav

(1) Příznaky: Pan Félix Thomasi si stěžoval na akutní otalgii pravého ucha, akutní temennou a oboustrannou bolest hlavy, slabou bolest v zádech, bolesti v horní části břicha. Nestěžoval si na žádné další příznaky. (2) Klinické vyšetření: (a) Všeobecné vyšetření: váha: 60 kg; výška 165 cm (odhadem), krevní tlak: 11,5/7, hodnota pulsů: 84 tepů za minutu, obraz srdce a plic: normální. (b) Lebeční a obličejové segmenty: dvě nepatrně viditelné odřeniny, jedna vpravo na temeni a druhá nad pravým obočím, malé vodorovné zhmožděliny v horní části očního víčka v délce 2 cm, zbarvení tmavě rudé, bolesti, na které si vyšetřovaný stěžoval při pohmatu na temeno lebky, zarudlé spojivky obou očí (pacient uvádí, že tento stav byl i před zahájením policejní vazby), nejedná se o traumatický původ. Neurologické vyšetření: duhovky jsou stejně velké, pravidelné a kontraktilní, žádné záškuby očí, Rombergův test negativní, bez asymetrie a disdiadochokineze, reflex normální, žádná odchylna při testu ukazováku a chůzi poslepu, levé ucho: tmavočerveně zbarvená podlitina, teplá a údajně bolestivá na pohmat, na okraji ušního boltce a v anhelixu, vnější zvukovod a ušní bubínek nevykazují znaky traumatického poranění. (c) Krční páteř: žádné zjevné stopy poranění, tlak na páteřový výběžek krčního obratle C1 a C2 údajně bolestivý, hybnost krku neomezená, lámavé zvuky v koubecích jsou slyšitelné při stranových pohybech hlavy (což bývá obvyklé ve věku nad 30 let), bez svalových stahů. (d) Hrudník a břicho: ekchymózní trhliny v kůži (vibices) umístěné následovně: jedna na úrovni praesterna, jedna na úrovni metasterna, tři další na úrovni nadbřišku, jedna na úrovni hypochondria. Tyto známky jsou červeně zbarvené, obklopeny purpurovým pruhem, viditelné v denním světle a údajně bolestivé na pohmat; játra nezvětšená, slezina nezvětšená, mírné roztažení břicha. (e) Oblast bederní: žádné zjevné stopy traumatu, žádná omezení pohybu trupu, žádné stahy paravertebrálního svalstva. (f) Levá paže: v horní třetině postero-internální plochy paže se nachází podlitina, která je zarudlá, s purpurovým okrajem v dolní části. Je 8 cm dlouhá a 4 cm široká, údajně je bolestivá na pohmat. Pod touto podlitinou jsou viditelné dvě další kruhovitěho tvaru, které měří v průměru 1,5 cm, nejsou tak výrazně zbarvené.

IV. Diskuse a závěry

U pana Félix Thomasiho se vyskytují následující symptomy, jak bylo zjištěno vyšetřením z 26. března 1983: povrchové zhmožděliny na levém horním víčku, v přední části hrudníku, v nadbřišku a v pravé části hypochondria, na levé paži a levém uchu, dvě sotva znatelné povrchové kožní oděrky v pravé části spánku. Červeně zbarvené podlitiny se zarudlým okolím umožňují stanovit datum jejich vzniku mezi dvěma až čtyřmi dny před vyšetřením 26. března 1983. Ze současného výskytu odřenin a podlitin lze usuzovat, že poranění jsou traumatického původu; avšak musely by být provedeny biologické testy, aby mohla být vyloučena jiná zdravotní příčina. Jejich rozsah a forma neposkytují žádné vodítko, jak k nim mohlo dojít; mohly tedy vzniknout tak, jak tvrdí pan Tomasi, ale stejně tak mohou mít jiný traumatický původ. Tato zranění zapříčiňují dočasnou pracovní neschopnost v délce tří dnů.

49. Soudce Pancrazi vyslechl pana Tomasiho 24. června 1983 jako obviněného. Po předložení lékařských zpráv týkajících se obětí útoku z 12. února 1982 žadatel a jeho spoluobviněným, žadatel uvedl: „Zranění, která byla zaznamenána během vyšetření provedených nejprve doktorem Roverem a poté doktorem Roccou a Ansaldim, byla výsledkem činů superintendanta (D.), jeho zástupce (A.) a některých dalších úředníků kriminálního vyšetřovacího oddělení. Byl jsem bit nepřetržitě po 40 hodin. Ani chvíli jsem nemohl odpočívat. Nedošel jsem nic k jídlu ani k pití. Policejní úředník, jehož jsem schopen identifikovat, držel nabitou pistoli u mého spánku a úst, aby mě přinutil mluvit. Několikrát jsem byl uhozen do tváře. Po část noci jsem byl ponechán v kanceláři svlečený, přičemž byly otevřené dveře a okna. Byl březen. Téměř celou dobu policejní vazby jsem strávil ve stoje, ruce jsem měl spoutané za zády. Několikrát jsem byl hlavou vržen proti zdi, uhodili mě do žaludku loktem, neustále jsem byl fackován a kopán. Jakkmile jsem padnul k zemi, byl jsem kopán nebo fackován, aby mě donutili vstát. Také vyhrožovali, že mě zabijí. Superintendant (D.) a policista (A.) mi řekli, že pokud se

dostanu ven bez trestu, zabijí mne. Také říkali, že zabijí mé rodiče. Tvrdili, že došlo k útoku v Lumiu, kde byla zraněna nějaká osoba, a prý totéž se stane mým rodičům, že použijí výbušninu, aby je zabili. Rád bych v souvislosti s mým zraněním levého ucha poznamenal, že jsem mimo zhmožděninu, zjištěnou doktorem Roverem, krvácel, abych byl přesný, tekla mi krev z ucha. To jsem zjistil, když jsem si vložil do ucha tampon. To trvalo čtrnáct dnů. Žádal jsem, zda bych mohl navštívit odborného lékaře a doktor Vellutini mi sdělil, že mám perforovaný ušní bubínek. Poté jsem si také uvědomil, že mám zlomený zub. Tehdy jsem nebyl schopen toto sdělit odborným lékařům. Doktorů Rocca a Ansaldo uvedli, že zhmožděнина pod levým očním víčkem by mohla být způsobena obrubou brýlí; ale mé brýlové obroučky sedí pevně na nose, a přestože na něm zanechávají stopy, nemohou za žádných okolností zanechat stopy na horní části víčka.“

ii. Soudce N'Guyen

50. Následně po podání stížnosti pana Tomasiho a na žádost veřejného žalobce prezident tribunal de grande instance v Bastii jmenoval 2. června 1983 dalšího vyšetřujícího soudce pana N'Guyena. Aniž by čekal na výsledek žádosti o jmenování příslušného soudu (viz odstavec 55. níže), pan N'Guyen jmenoval dva experty odvolacího soudu v Bastii, doktora Roccu a doktora Ansaldoho, kteří vyšetřili žadatele 29. března 1983 ve věznici a předložili o tom zprávu 1. dubna. Tento dokument je následně citován: „Souhrn faktů: Pacient tvrdí následující: Od 23. a 24. března jsem byl bit po dobu cca 46 hodin. Byl jsem opakovaně mlácen pěstí a kopán zejména do břicha, do hlavy a obličeje. Současně se vyskytující příznaky: Pacient si stěžoval na následující příznaky: bolest v levém uchu; bzúčení v uších; bolest hlavy; bolest v bederní oblasti; bolest v břišní krajině; nečitelné. Klinické vyšetření provedené dnešního dne: váha 60 kg, výška 165 cm, krevní tlak: 13/8 puls: 72 tepů za minutu.

1. Vyšetření obličeje a lebky: Pan Tomasi nosí korekční čočky z důvodu krátkozrakosti. Během vyšetření jsme zaznamenali následující: lehká podlitina v horní části levého očního víčka, rudě zbarvená, 2 cm dlouhá; menší oděrky o průměru 3 mm /1 – na úrovni pravého spánku; 2 – nad pravým obočím/. Pokračováním ve vyšetření jsme zjistili: oblast žvýkacího svalu byla zvláště citlivá na pohmat, především v pravé části; jinak je oční autokineze normální; výsledek vyšetření citlivosti povrchu obličeje je normální; pohyblivost obličeje je normální. Další vyšetření odhalila: výrazné, neohraničené zarudnutí kůže na bolci levého ucha; sluchová kapacita se zdá být normální, byla testována tikajícími hodinkami a šeptáním.

2. Vyšetření hrudníku a břicha: Vyšetření prokázalo: četné kožní oděrky o průměru několika milimetrů, umístěné v oblasti pravého hypochondria, nadbříšku, levé dolní části hrudníku a levé části, nacházející se vedle hrudní kosti; poblíž metasterna; plicní poslech, pohmat a poklep hrudníku normální; podobné vyšetření břicha odhalilo uvolněný a vláčný žaludek, bez bolesti; vyšetření vnějších genitálních orgánů neprokázalo podlitiny, hematomy, jizvy, ani žádné stopy po traumatech.

3. Vyšetření údů horní části těla: na levé paži, na zadní vnitřní straně, ve střední části paže se nachází podlitina v délce 8 cm, 4 cm široká, oválného tvaru. Tato podlitina byla žlutě zbarvená ve středu a zeleně na okrajích. Poblíž této podlitiny byly další dvě menší, kruhového tvaru, 4 mm v průměru, také zeleně zbarvené.

4. Vyšetření údů dolní části těla: Výsledek vyšetření je zcela normální.

5. Neurologické vyšetření: Rombergův test: negativní, žádná odchylka v testu ukazováku, síla svalstva (nečitelné) nedotčena, šlachy reagují na podnět symetricky, citlivost: normální, koordinace: normální.

Diskuse a závěry: Po vyslechnutí a provedení všech klinických vyšetření pana Félixeho Tomasiho jsme zaznamenali následující zranění: dvě podlitiny, jednu malou na levém očním víčku a větší na levé paži; kromě toho, v oblasti hrudníku a v oblasti ležící vedle hrudní kosti, na levém spánku a pravém obočí, byly odřeniny. Tyto odřeniny byly velmi malé. Bolesti a hučení v uchu si vyžadují konzultaci specialisty na ušní, nosní, krční. Za-

barvení pohmožděnin umožňuje stanovit datum jejich vzniku mezi čtyřmi až osmi dny před vyšetřením. Pohmožděnina na levé paži mohla vzniknout v důsledku silného tlaku rukama a prsty. Příčinou pohmožděnin v levé horní části víčka mohl být tvar brýlových obrouček, které nosí pan Tomasi. Zaznamenané kožní oděrky nenaznačují specificky traumatický původ. Nenalezli jsme žádnou jizvu, spáleninu, nebo jiné zranění, naznačující, že došlo k mučení.“

51. 21. dubna 1983 na žádost vyšetřujícího soudce tito dva lékaři vyhotovili další znalecký posudek. Jeho závěr zněl: „Zdravotní stav pana Félixeho Tomasiho lze ohodnotit dvěma dny pracovní neschopnosti.“

52. Soudce N'Guyen vyslechl žadatele 1. června 1983 jako civilní stranu v trestním řízení. Pan Tomasi učinil následující prohlášení: „... Domnívám se, že jsme dorazili na policejní stanici okolo poledne. Začali mne vyslýchat a sepsali první zápis. Řekl jsem, že jsem aktivním členem CCN. Ptali se mne, zda vím, proč tam jsem. Odpověděl jsem, že to není poprvé, co zadrželi člena CCN. V tom okamžiku mě začali bít; superintendant /D./ mě opakovaně uhodil do tváře. Pokaždé když přišel do kanceláře, pobízel své lidi. Řekl, že mě musejí přinutit mluvit a musejí využít každého prostředku, aby toho dosáhli. Bil mě neustále během dvou dnů policejní vazby. Jeho zástupce /A./ mě také bil. Předloktím mi dával rány do žaludku. Říkal, že to nezanechává žádné stopy. Vláčel mě za vlasy a mlátil mi hlavou o zeď. Podobně se chovali i jiní, ale neznám jejich jména: Byl tam malý tmavovlasý muž, kterému říkali /G./. Uhodil mě do tváře a bil mě pěstí. Mohu také uvést jméno /L./, protože mi je řekl. Podobně se chovali i další, ale nevím, jak se jmenovali. Tito lidé mě nepřetržitě bili, s výjimkou chvílí, kdy jsem mluvil. Jakmile jsem přestal mluvit, začali mě bít. Rád bych zdůraznil, že jsem měl ruce spoutané za zády a musel jsem stát ve vzdálenosti 50 cm od zdi. To začalo na počátku policejní vazby. Tělesná prohlídka nebyla provedena v přízemí, ale v prvním patře. Vzpomínám si, že tam byl také muž, který byl stejně vysoký jako /A./ a holohlavý. On mě ve vyšetřovací vazbě také několikrát uhodil. Vzal mou hlavu a mlátil s ní o zeď. Během první noci jsem neodpočíval ani vteřinu. Byl jsem vyslýchán přibližně 15 policisty, kteří se střídali. Někdy byli 3, často jich bylo 10 až 15. Strávil jsem téměř 48 hodin ve stejné kanceláři. Odvedli mě dolů znovu 25. března okolo 6 hodiny ranní. Do té doby jsem vůbec neodpočíval, nedostal jsem nic k jídlu ani k pití. První den večer jsem požádal o něco k jídlu a pití. Policisté mi nic nedali. Následujícího dne jsem požádal o návštěvu lékaře, který skutečně přišel. Sdělil jsem mu, že jsem byl bit nepřetržitě po dobu více než 24 hodin, že jsem nic nejedl a nepil a že jsem byl podroben mučení. Ukázal jsem mu známky ran na mém žaludku a tváři. Nic na to neodpověděl. Změřil mi krevní tlak. Policistům řekl, že to vydržím. Už jsem z toho důvodu napsal svazu lékařů. Když jsem mu řekl, že nemám nic k jídlu, podíval se na policistu. Policista na mě překvapeně pohlédl a zeptal se mě, co bych chtěl. Řekl jsem, že bych chtěl šálek kávy a sendvič. Odmítli dát mi kávu a řekli mi, že ji dostanu, až budu mluvit. Sendvič mi hodili do odpadkového koše. Teprve následujícího rána, mi městský policista (l'Urbain) dal tři nebo čtyři šálky kávy s rohlíčky a čokoládovou roládou. To se stalo, když jsem dorazil do soudní budovy a byl jsem velmi rozrušený. Rád bych také řekl, že policista /L./ vytáhl pistoli z pouzdra, byla nabitá, a přikládá mi ji k spánku a na ústa. Vybídl mě, abych mluvil. Odpověděl jsem, že nemám co vypovídat. Četl mi zápisy z výslechů těch druhých. Vybízel mě, abych vypovídal stejně. Poté /G./ mi aspoň desetkrát plivl do tváře a uhodil mě. Mučitel /D./ často přicházel do kanceláře a několikrát se ptal: Proč jste ho ještě nesvlékli? V podvečer mě vzali do jiné kanceláře. Byla také v prvním patře, ale zvenku do ní nebylo vidět. Tam mě zcela svlékli. K tomu došlo druhou noc. Byl jsem úplně nahý, jen v ponožkách. Přišel /D./, zeptal se, proč mi nesundali ponožky. Dal mi několik facek a pokračoval ve výslechu. Dveře a okna byly dokořán. K tomu došlo za studené březnové noci. Opakuji, že do místnosti, do které mě zavedli, nebylo vidět zvenku. V druhé místnosti spustili kovové žaluzie, jakmile rozsvítli. V jednu chvíli mi dovolili si sednout. To se stalo, když přišel /B./. Vzal mě za košili nebo sako a strčil do mě. Nechal mi uvolnit pouta, kterými jsem měl ruce spoutané za zády, a přinutil mě, abych si sedl. Řekl policistům a superintendantovi, aby odešli. Zeptal se mě, jestli něco nechci. Řekl jsem mu, že bych šel rád na záchod a umyl se. Dovolil mi tam jít; potom na mě asi hodinu mluvil. Mluvili jsme spolu, jako třeba teď mluvíme spolu tady. To se stalo 24. března okolo 8 nebo 10 hodiny večer. /B./ odešel. Znovu mi spoutali ruce pouty a pokračovali v bití. Rád bych také řekl, že jsem měl ztuhlé ruce a nohy. Několikrát jsem byl bit tak, že jsem padl na zem. Policisté mě donutili vstát, kopáním a otloukáním mé hlavy o stěnu. Také vyslovovali hrozby vůči mé rodině. Vyhržovali, že vyhodí do vzduchu byt, kde bydlí moji rodiče. Řekli mi o ženě z Lumia, kterou vyhodili do povětří, a která byla zraněna. Řekli mi, že udělají totéž mým rodičům, že je zabijí. Také prohlásili, že zabijí rodiny mé sestry a mého bratra. Policista /L./ mi řekl, že mě do-

nutí zavřít obchod, a že ho koupí Francouzi. Řekl mi, že by donutil všechny Korsičany odejít. Řekl mi, že také vyhodí do vzduchu můj obchod. Také mi adresovali výhrůžky. Mučitelé mi vyhrožovali, že mě zabijí. Řekli mi, že mě vezmou do tábora legionářů a tam mě jim nechají na pospas. Stalo se i mnoho jiných věcí, ale není možné vylíčit ze jednu hodinu všechno, co se stalo během 48 hodin. /A./ mě nazýval levičákem. Říkal, že si je jistý, že jsem volil Miterranda a tohle všechno je výsledek. Také říkali, že mají asi 15 spolehlivých policistů, a že bych si raději neměl stěžovat. Říkali, že to nejsou všechno jen městští policisté, jelikož mají příznivce i mezi jinými složkami, a že o nich vědí. Rád bych řekl, že jestliže budu propuštěn, protože jsem nevinný, a něco se mi stane, viníky nebude nutno hledat daleko. Řekli mi, že jestliže budu osvobozen, tak si to se mnou vyřídí.“

53. Právní zástupce žadatele požádal dopisem z 3. července 1983 vyšetřujícího soudce, aby provedl konfrontaci mezi jeho klientem a policisty, kteří se podíleli na výsleších; navrhl také, aby soudce vyslechl svědectví čtyř osob, které byly drženy ve vazbě ve stejnou dobu, protože „mohly slyšet nebo vidět něco, co by se týkalo špatného zacházení na policejní stanici v Bastii“, jakož i doktora Vellutiniho, „který byl požádán o vyšetření pana Tomasiho, jenž si stěžoval na obtíže se sluchem“. Mimoto požádal, aby zápis z prvního výslechu soudcem Pancrazim byl zahrnut do spisu tohoto případu.

54. Účastníci soudního jednání neposkytli Komisi ani Soudu informace, týkající se kroků ve vyšetřování, ke kterým došlo mezi 1. červnem 1983 a 15. lednem 1985.

(b) Žádosti o určení příslušného soudu

i. První žádost

55. 31. března 1983 veřejný žalobce v Bastii předložil žádost trestnímu oddělení kasačního soudu požadující, aby byl ustanoven „soud odpovědný za vyšetřování nebo soudní proces v tomto případě“. Jednal podle článku 687 trestního řádu, který se vztahuje na případy, ve kterých „policejní důstojník oddělení vyšetřování je obviněn z trestného činu, údajně spáchaného v oblasti, ve které vykonává své povinnosti, ať už přímo či nepřímo při výkonu své služby.“

56. Kasační soud zamítl tuto žádost 27. dubna 1983, jelikož nebyla uvedena ani jména, ani služební postavení osob, které měly být vyšetřovány v důsledku stížnosti pana Tomasiho.

ii. Druhá stížnost

57. 15. ledna 1985 bastijský veřejný žalobce opět podal žádost trestnímu oddělení požadující ustanovení příslušného soudu.

58. 20. března 1985 vydal kasační soud své rozhodnutí. Prohlásil za neplatná opatření vyšetřovatele provedená po 1. červenci 1983, dni, kdy žadatel jako civilní strana trestního soudního řízení identifikoval osoby, jež obvinil. Kasační soud dále instruoval vyšetřujícího soudce v Bordeaux, aby vedl vyšetřování stížnosti žadatele.

2. Soudní jednání v Bordeaux (20. března 1985 – 6. února 1989)

(a) Před vyšetřujícím soudcem (23. dubna 1985 – 23. června 1987)

i. Soudce Nicod

59. 23. dubna 1985 veřejný žalobce v Bordeaux podal žádost o zahájení vyšetřování a president tribunal de grande instance v Bordeaux, jmenoval vyšetřujícího soudce, pana Nicoda.

60. Tento soudce vyslechl pana Tomasiho pouze jednou, a to 5. září 1985. 24. září přidal ke spisu ověřené fotokopie několika dokumentů ze spisu založeného v Bastii, zejména záznamy z vyšetřovací vazby a prvního výslechu před vyšetřujícím soudcem, jakož i odborné lékařské posudky. Žadatel dopisem ze 4. října adresovaným soudci požádal o konfrontaci s policejními důstojníky, kteří jej vyslýchali. 13. prosince 1985 a 13. ledna 1986 vyslechl vyšetřující soudce jako svědky osoby, které byly drženy ve vyšetřovací vazbě ve stejných prostorách a ve stejném čase jako žadatel. Pan Moracchini uvedl, že viděl žadatele čtvrtého dne ve věznici v Bastii a po-
všiml si stop na jeho břichu a krvácejícího ucha.

ii. Soudce Lebehot

61. Soudce Nicod byl jmenován na nové působiště a president tribunal de grande instance jej nahradil 7. ledna 1987 jiným soudcem, panem Lebehotem.

62. Ten vydal 13. ledna 1987 vyšetřovací komisi Ředitelství generálního inspektorátu státní policie pokyn provést pečlivé vyšetření. 15 policejních důstojníků, kteří se účastnili na věznění, prohlídkách a výsleších, bylo vyslechnuto mezi 3. a 24. únorem 1987. Žádný z nich nepřipustil, že by napadl osoby držené v policejní vazbě, a žádný z nich nebyl konfrontován s panem Tomasim. Závěry vyšetřovací komise byly předány soudu 6. března 1987.

63. Vyšetřující soudce vydal 23. června 1987 usnesení uvádějící, že případ nelze rozhodnout. Citoval stejné důvody jako ty, jež jsou uvedeny ve stanovisku z předcházejícího dne, vydaném veřejným žalobcem v Bordeaux: „... vzhledem k výslovnému a přesnému popírání viny dotyčnými policejními důstojníky, obvinění vyplývající ze stížnosti, ačkoliv jsou podpořena několika objektivními lékařskými zprávami, nemohou sama o sobě představovat vážné a shodující se důkazy viny, a jako takové nemohou ospravedlnit obvinění jedné či více osob.“

(b) Před obžalovacím oddělením odvolacího soudu (26. června 1987 – 12. července 1988)

64. Pan Tomasi se odvolal dopisem z 26. června 1987 proti rozhodnutí shledávajícímu, že případ nelze předat obžalovacímu oddělení odvolacího soudu v Bordeaux. Mimo jiné si stěžoval, že nedošlo ke konfrontaci s policejními důstojníky a že následky jeho policejní vazby nebyly vzaty v úvahu, zejména ta skutečnost, že došlo k perforaci jeho ušního bubínku, což prokázala následující lékařská vyšetření. 12. října zaslal presidentu soudu písemnou žádost, aby byla uskutečněna konfrontace.

65. Obžalovací oddělení vydalo rozhodnutí 3. listopadu 1987. Přijalo žadatelovo odvolání a před vydáním rozhodnutí v hlavních bodech stížnosti nařídilo další vyšetřování. 19. ledna 1988 soudce, do jehož působnosti spadá provádění takového šetření, vydal pokyny vyšetřovací komisi Ředitelství generálního inspektorátu státní policie. Poté byli vyslechnuti další tři policejní úředníci, jakož i další čtyři osoby – včetně pana Filippiho, jenž byl ve vyšetřující vazbě ve stejnou dobu jako pan Tomasi, a specialisty na choroby nosní, ušní a krční doktora Vellutiniho, který Tomasiho vyšetřil v dubnu 1983. Pan Filippi uvedl 28. ledna 1988, že viděl žadatele ráno 25. března 1983. Tvář pana Tomasiho byla plná podlitin a oteklá, vlasy rozčuchané; měl podlitiny na hrudníku, břichu a pod pravým podpažím; tehdy si stěžoval, že byl „celou dobu bit“, dokonce vytáhl zub z kapsy. Doktor Vellutini vydal 25. února 1988 následující prohlášení: „Provedl jsem lékařské vyšetření pana Félixeho Tomasiho jako ambulantního pacienta v nemocnici v Bastii. Nevzpomínám si přesně na datum, ale bylo to v roce 1983. Ošetřoval jsem ho kvůli ušní infekci a možné perforaci ušního bubínku. Vyšetřil jsem ho jednou nebo dvakrát, ale určitě ne vícekrát. To jsem již jednou řekl vyšetřujícímu soudci N'Guyenovi v jeho kanceláři. Mé vyšetření bylo součástí obvyklé konzultace a za takovýchto okolností nikdy nevydávám lékařské vysvědčení; pouze ošetřuji pacienty, kteří se dostaví.“ Soudce předložil 18. dubna 1988 výsledky dalšího vyšetřování.

66. 12. června 1988 obžalovací oddělení potvrdilo rozhodnutí, konstatující, že z případu nelze vyvodit žalobu a to z následujících důvodů: „Není pochyb o tom, že Antoine Filippi, který byl držen v policejní vazbě ve stejnou dobu jako Tomasi, tvrdil, že v hale policejní stanice zpozoroval na tváři posledně jmenovaného pohmožděninu a jeho obličej byl oteklý, a poté sám osobně viděl, že měl pohmožděninu na hrudníku, břichu a pod levým podpažím. Jeho spoluobviněný Joseph Moracchini za sebe uvedl, že Tomasi měl celý hrudník pokrytý škrábanci a z ucha mu vytékala tekutina. Tato prohlášení rozšířila zjištění učiněná vyšetřujícím soudcem samotným, když Tomasi přišel do jeho kanceláře, zejména přítomnost pohmožděnin na jeho prsou a zarudlé místo pod jeho levým uchem, jakož i další stopy uváděné lékaři v různých etapách vyšetřování. Během policejní vazby 24. března 1983 v 11.00 doktor Gherardi vyšetřil Tomasiho, který si mu stěžoval, že byl zbit, ale on sám nic takového nepozoroval. Jakmile Tomasi dorazil do věznice 25. března 1983, byl prohlédnut v rámci systematické zdravotní kontroly zadržených starším policejním důstojníkem – lékařem doktorem Berenim, který zaznamenal přítomnost hematomu za levým uchem, táhnoucího se dolů směrem k líci, a lehké povrchové škrábance na hrudi a zaznamenal také žadatelem oznamované bolesti hlavy, krku, nohou, paží a zad, bez objektivních příznaků. Odborník, doktor Rovere, jmenovaný vyšetřujícím soudcem, vyšetřil Tomasiho 26. března 1983 ve 12.00 a povšiml si, že má povrchový škrábanec na levém horním očním výčku, na přední straně hrudníku a v oblasti nadbříšku a v pravé části hypochondria, na levé paži a na levém uchu a jen lehce znatelné kožní oděrky na pravém spánku; odborník uvedl, že červené zabarvení pohmožděnin s temně rudým ohraničením umožňuje stanovit datum jejich vzniku mezi dvěma a čtyřmi dny před vyšetřením a zdůřnil, že skutečnost, že oděrky a pohmožděninu se vyskytují současně, poskytuje důvod pro tvrzení o jejich traumatické povaze, ale neoznačil skutečnou příčinu vzniku traumata; délku pracovní neschopnosti stanovil na tři dny. Vypracováním odborné zprávy v souvislosti se zahájením vyšetřování vůči neznámým osobám byli pověřeni doktor Rocca a doktor Ansaldi... (viz odstavec 46. výše), objevili v průběhu lékařského vyšetření, provedeného 29. března, přítomnost dvou pohmožděnin, jedné malé na levém očním výčku, pravděpodobně zapříčiněné tvarem horní částí brýlových obrouček, které žadatel nosí, a druhé na levé paži, jež pravděpodobně vznikla v důsledku silného tlaku dlaní a prstů, jakož i odřeniny rozprostírající se v oblasti hrudníku a místa, ležící vedle hrudní kosti, na pravém spánku a na levém obočí, které naznačují specificky traumatický původ. Možnost, že u žadatele došlo k perforaci ušního bubínku a krvácení z ucha, nebyla doktorem Vellutinim, specialistou ORL, výslovně potvrzena a byla výslovně odmítnuta lékaři Roverem a Berenim. V případě provedení srovnávací studie různých výsledků vyšetření, provedených několika lékaři a odborníky krátce po datu, kdy došlo k údajnému aktu násilí, na který si Tomasi stěžoval, ukazuje, že dochází k silnému rozporu mezi takovým násilím (úderu pěstí a kopání, úderu předloktím, úderu hlavy o zeď po dobu téměř čtyřiceti osmi hodin) a lehkou povahou traumatického poranění, jehož původ je sporný a nelze jej zcela přesně určit. Dotyční úředníci vyšetřovacího oddělení kriminální policie výslovně popřeli vznesená obvinění. V tomto stádiu se zdá být jakákoli konfrontace bezpředmětná. Existují pochybnosti o pravdivosti Tomasiho obvinění.“

(c) Před kasačním soudem (21. července 1986 – 6. února 1989)

67. 21. července 1988 podal pan Tomasi odvolání z hlediska právní kvalifikace, které trestní oddělení kasačního soudu prohlásilo 6. února 1989 za nepřijatelné z následujících důvodů: „Na základě důvodů uvedených v napadeném rozsudku kasačního soudu se potvrzuje dotyčné rozhodnutí, v němž obžalovací oddělení po provedení analýzy skutečností obsažených ve stížnosti uvedlo důvody, ze kterých vyvozuje, že není k dispozici dostatek důkazů pro spáchání trestného činu napadení policejními úředníky při výkonu jejich služby. Odvolání, co se týče popírání základních faktů a práva, o které se opírá soudce, neobsahuje jakoukoli stížnost v duchu článku 575 trestního řádu, podle něhož civilní strana v trestním řízení je oprávněna vyjádřit stanovisko na podporu odvolání z hlediska zákona vůči rozhodnutí, jež vyústilo ve skutečnost, že nebylo vzneseno obvinění obžalovacím oddělením, pokud takové odvolání nebylo podáno vyšetřujícím úřadem.“

C. Další vývoj případu

68. Na žádost pana Tomasiho doktor Bereni, který byl stále ještě hlavním policejním lékařem ve věznici v Bastii, vystavil 4. července 1989 potvrzení, které osobně předal žadateli pro právní účely. Na tomto dokumen-

tu bylo uvedeno: „Já, níže podepsaný, Dr. Jean Bereni, tímto potvrzuji, že jsem provedl rentgenové vyšetření pana Tomasiho v bastijské nemocnici Toga 2. dubna 1983. Rentgenový snímek levého spánku ukázal ztenčení vnějšího zvukovodu s perforací ušního bubínku a přítomnost hematomu za ušním bubínkem. Speciální úhlový rentgenový snímek (Hitz) obličejové struktury ukazuje na úrovni skusu horní části levé čelisti nepřítomnost první stoličky. Následně po tomto vyšetření Dr. Vellutini, starší konzultant na oddělení ORL, předepsal ušní kapky (Otipax) a já jsem předepsal prostředek proti bolestem a prášky na spaní.“

69. V odpovědi na dopis z 26. srpna 1991 ředitel oblastní nemocnice v Bastii sdělil žadateli následující podrobnosti: „(a) Další provedená šetření neobjevila žádné další informace medicínské povahy mimo ty, které byly uvedeny v mém potvrzení z 4. července 1989, jež se týká Vaší návštěvy ve Všeobecné nemocnici v Bastii jako ambulantního pacienta oddělení ušního, nosního, krční, pravděpodobně 1. dubna 1983. (b) V době Vaší návštěvy bývalá nemocnice Toga neměla vytvořen systém pro zacházení s ambulantními pacienty na specializovaných odděleních v případech vyžadujících konzultace; za těchto okolností, v případě pouhé návštěvy bez hospitalizace a kvůli vyšetření specialistou, nebylo obvyklé vystavovat lékařskou zprávu (Dr. Vellutini, který byl v té době v nemocnici specialistou na ušní, nosní, krční, když byl kontaktován mým oddělením ve spojitosti s Vaším případem, nebyl schopen poskytnout žádné další informace, které by si pamatoval). (c) Ve skutečnosti je velmi pravděpodobné, že Váš rentgenový snímek či rentgenové snímky byly (tak, jak je to nadále praktikováno vůči zadržným, kteří nejsou hospitalizováni) neprodleně vydány osobám, které Vás doprovázely, aby mohly být dále předány lékařské službě ve věznici, aniž by kopie zůstaly uloženy v nemocnici. (d) Mimoto – i kdyby snad, ač je to nepravděpodobné, byly lékařské zprávy týkající se Vás archivovány – stěhování do nových prostor bývalé nemocnice a otevření nové nemocnice v roce 1985 způsobilo četné přesuny značného objemu spisů a dokumentace, které nevyhnutelně vyústily v jejich ztrátu. (e) Hledání dokumentů, týkajících se pana Moracchiniho a Pieriho bylo podobně bezvýsledné. V každém případě mohu jen obtížně pochopit, jak by podání žaloby vůči bastijské nemocnici, které naznačujete, buď formou mezitímního opatření nebo rozhodnutí ve věci, umožnilo objevení lékařských dokumentů, jejichž přítomnost v archívu je velmi nepravděpodobná, a jež byly předmětem pečlivého, i když neúspěšného hledání.“

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

70. Ve své žádosti předložené Komisi z 10. března 1987 (č. 12850/87) se pan Tomasi opíral o články 3, 6 odst. 1 a 5 odst. 3 Úmluvy. Prohlašoval, že během policejní vazby trpěl nelidským a ponižujícím zacházením; kritizoval také délku soudního řízení, které kvůli uvedenému zacházení inicioval; a zcela na závěr tvrdil, že jeho vyšetřovací vazba přesáhla „přiměřenou dobu“.

71. Komise prohlásila 13. března 1990 žádost za přípustnou. Ve své zprávě z 11. prosince 1990 (článek 31) vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 3 (dvanácti hlasy ku dvěma), článku 6 odst. 1 (třinácti hlasy ku jednomu) a článku 5 odst. 3 (jednohlasně). Úplné znění jejího stanoviska a rozdílných stanovisek obsažených ve zprávě je uvedeno jako dodatek tohoto rozsudku.

Poslední návrh předložený Soudem

72. Vláda ve svém memorandu požádala Soud, „aby shledal, že v dotyčném případě nedošlo k porušení článku 5 odst. 3, 3 a 6 odst. 1 Úmluvy.“

73. Advokát žadatele požádal za svou stranu Soud, aby konstatoval, že: „Pan Tomasi se stal během vazby na úřadovně policie obětí nelidského a ponižujícího zacházení porušujícího ustanovení článku 3 Úmluvy; a že soudní řízení iniciované panem Tomasim, aby získal odškodné za škody utrpěné v důsledku takového zacházení, neproběhlo v přiměřené době a došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy; a že pan Tomasi nebyl držen ve vyšetřovací vazbě přiměřenou dobu nebo nebyl propuštěn v průběhu soudního procesu, což je porušením ustanovení článku 5 odst. 3 Úmluvy; a aby stanovil částku 2 376.588 franků jako spravedlivou satisfakci za následky, jež Félix Tomasi utrpěl v důsledku porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy francouzskými úřady; a aby stanovil částku 500.000 franků jako spravedlivou satisfakci za následky, které utrpěl Félix Tomasi v důsledku po-

rušení článku 3 a 6 odst. 1 Úmluvy francouzskými úřady; a aby konstatoval, že Francouzská republika je odpovědná za náklady, poplatky a výdaje tohoto soudního řízení, včetně honoráře za obhajobu, vypočítané ve výši 237.200 franků, s další generální výhradou.“

74. Zástupce Komise vyzval Soud ve svém písemném stanovisku, aby odmítl námitky Vlády podle článku 26 Úmluvy jako nepřipustné.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 5 odst. 3

75. Podle žadatele délka jeho vyšetřovací vazby porušila článek 5 odst. 3, který uvádí: „Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, ... má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení.“

A. Předběžné námitky Vlády

76. Vláda vznesla dvě námitky ohledně přípustnosti žádosti. Nejprve tvrdila, že žadatel nevyčerpal všechny možnosti domácích opravných prostředků, a za druhé, že pozbyl status poškozeného.

77. S odvoláním se na již rozhodnutý případ precedenčního práva (viz nejčerstvější rozsudek sporu Drozd a Janousek versus Francie a Španělsko z 26. června 1992, série A č. 240, str. 31–32, § 100) Soud shledává, že je v jeho pravomoci prošetřit tyto námitky, navzdory tomu, že stanovisko Komise je odlišné ohledně prvních námitky.

1. Námitky vycházející z nevyčerpání možností domácích opravných prostředků

78. Vláda zdůraznila, jak již jednou učinila před Komisí, že pan Tomasi podal svou žádost ke Komisi 10. března 1987, to znamená ještě před podáním žádosti odškodňovací komisi kasačního soudu, kterou podal teprve 18. dubna 1989 (viz odstavce 1. a 40. výše). Jelikož odškodnění bylo přiznáno 8. listopadu 1991 (viz odstavce 42. výše), stížnost vznesená na základě článku 5 odst. 3 Úmluvy ztrácí své opodstatnění.

79. Soud, stejně jako žadatel i zástupce Komise, si všímá především práva, které má zajistit ukončení ztráty svobody, jež je třeba odlišit od práva na obdržení kompenzace za ztrátu svobody. Dále zjišťuje, že článek 149 trestního řádu činí udělení kompenzace předmětem plnění zvláštních podmínek, které nespadají pod článek 5 odst. 3, zejména přijetí „rozhodnutí, že jej /obviněného/ nelze obvinít ani osvobodit“ a existence „škody zcela výjimečné a zvláště závažné povahy“ (viz odstavec 40. výše). A konečně, pan Tomasi podal svou žádost ve Strasbourgu po čtyřech letech strávených ve vazbě. Námitka musí tudíž být zamítnuta.

2. Námitka vycházející ze ztráty statutu poškozeného

80. Podle tvrzení Vlády, žadatel ztratil status poškozeného ve smyslu článku 25 odst. 1 Úmluvy. Odškodňovací komise svým rozhodnutím z 8. listopadu 1991 o přiznání 300.000 francouzských franků potvrdila, že „přiměřená doba“ byla překročena, a nahradila vzniklou škodu. Žadatel oponoval tomuto názoru.

81. Soud úvodem poznamenává, že návrh byl poprvé předložen u výslechu 25. února 1992, nikoliv ve lhůtě podle ust. 48 § 1 Jednacího řádu. Nicméně Soud shledal, že Vláda podala své memorandum před přijetím rozhodnutí odškodňovací komise, to znamená, že její návrh nelze považovat za opožděný. Na druhé straně lze přijmout stejnou námitku jako u obhajoby, zakládající se na nevyčerpání možností domácích opravných prostředků. Námitka je tudíž bezpředmětná.

B. Podstata stížnosti

82. Pan Tomasi považoval délku své vyšetřovací vazby za nadměrnou. Vláda to popřela, ale Komise mu dala za pravdu.

83. Období, které je třeba vzít v úvahu, začalo 23. března 1983, což je datum uvěznění žadatele, a skončilo 22. října 1988 jeho propuštěním, následujícím po vynesení rozsudku porotním soudem v Gironde (viz odstavce 8. a 39. výše). Toto období trvalo tudíž 5 let a 7 měsíců.

84. Do pravomoci státních soudních úřadů spadá především zajištění toho, aby – v daném případě – vazba obviněné osoby před zahájením soudního procesu nepřesahovala přiměřenou dobu. Před jejím uplynutím musí soud prošetřit všechny okolnosti pro nebo proti existenci skutečných požadavků veřejného zájmu, ospravedlňující, s ohledem na zásadu presumpce neviny, odchylky od pravidla respektování svobody jednotlivce a rozhodnout v žádosti o propuštění. To se děje zejména na základě důvodů uvedených v těchto rozhodnutích a pravdivých skutečnostech sdělených žadatelem v jeho žádosti o propuštění a jeho odvoláních, jež měla za cíl, aby soud rozhodl, zda došlo či nedošlo k porušení článku 5 odst. 3. Trvání důvodného podezření, že uvězněná osoba spáchala trestný čin, je podmínkou sine qua non pro pokračování vazby, ale po uplynutí určité doby to již dále nepostačuje. Soud musí potvrdit, zda důvody uváděné soudními úřady nadále opravňují zbavení svobody. Soud musí také zjistit, zda příslušné státní úřady vyvinuly „mimořádnou rychlost“ ve vedení soudního řízení (viz poslední precedenční rozsudek sporu Clooth versus Belgie z 12. prosince 1991, série A č. 225, str. 14, § 36).

1. Důvody pro pokračování vazby

85. K odmítnutí žádostí pana Tomasiho o propuštění vyšetřující soudce uvedl – samostatně nebo společně – čtyři hlavní důvody: vážnost trestných činů kladených za vinu; ochranu veřejného pořádku; potřebu zabránit možnému vyvíjení nátlaku na svědky a vyhnout se koluzi mezi spoluobviněnými; a nebezpečí skrývání se před spravedlností.

(a) Závažnost trestných činů kladených za vinu

86. Vyšetřujícím soudcem a obžalovacím oddělením byla zdůrazněna mimořádná a vyjímečná závažnost trestných činů, ze kterých byl žadatel obviněn (viz odstavce 22., 31., 34., 35. a 36. výše).

87. Žadatel toto nepopírá, ale nepovažuje to za dostatečné pro ospravedlnění vyšetřovací vazby po tak dlouhou dobu, zejména při nedostatku jiných důkazů pro podezření, než je členství v nacionalistickém hnutí. Délka vazby odpovídala skutečné délce věznění osoby, která by byla odsouzena k více než 10 letům vězení.

88. Vláda zdůraznila shodnou povahu tvrzení spoluobviněného, pana Moracchiniho, obviňujícího Tomasiho z přípravy a organizace útoku.

89. Existence a trvání závažných důkazů o vině dotyčné osoby nepochybně představují relevantní skutečnosti, ale Soud, stejně jako Komise, zastává názor, že samy o sobě nemohou ospravedlnit tak dlouhou dobu vyšetřovací vazby.

(b) Ochrana veřejného pořádku

90. Většina příslušných soudů vyjádřila jednoznačně a velmi podobnou terminologií potřebu chránit veřejný pořádek před škodami způsobenými trestnými činy, ze kterých byl žadatel obviněn (viz odstavce 16., 22., 34., 35. a 36. výše). Vláda podpořila toto odůvodnění, vůči kterému protestoval žadatel i Komise.

91. Soud přijímá názor, že z důvodu vysoké závažnosti určitých trestných činů a reakce veřejnosti na ně mohou tyto činy způsobit veřejné nepokoje, ospravedlňující vyšetřovací vazbu aspoň po určitou dobu. Za vyjíměčných okolností a zřejmé existence dostatečných důkazů (viz odstavec 84. výše) tato skutečnost může být vzata v úvahu ve smyslu Úmluvy. V každém případě v takovém rozsahu, v jakém ji uznává tuzemské právo – článek 144 francouzského trestního řádu – ustanovení o porušení veřejného pořádku způsobeném trestným činem. Avšak tento důvod lze považovat za relevantní a dostatečný jen za předpokladu, že se opírá o fakta schopná prokázat, že propuštění obviněného, by skutečně narušilo veřejný pořádek. Kromě toho vazba bude nadále legitimní jen tehdy, jestliže veřejný pořádek bude skutečně ohrožen; prodlužování vazby nemůže být chápáno jako vazební odsouzení (viz poslední precedent, rozsudek sporu *Kemmache v. Francie* z 27. listopadu 1991, série A. č. 218, str. 25, § 52). V tomto případě se vyšetřujícímu soudu a obžalovacímu oddělení jevílo jako potřebné pokračovat ve zbavení svobody z čistě abstraktních důvodů, pouze s ohledem na závažnost trestných činů (viz *mutatis mutandis*, stejný rozsudek, str. 25, § 52) nebo na jejich účinek. Útok vůči rekreačnímu centru Cizinecké legie byl předem promyšlený teroristický čin, k odpovědnosti za něj se přihlásila tajná organizace, která vyznává ozbrojený boj. To vyústilo ve smrt jednoho člověka a velmi vážné zranění dalšího. Lze se tudíž důvodně domnívat, že zpočátku existovalo nebezpečí narušení veřejného pořádku, které však po určité době pominulo.

(c) Nebezpečí možného vykonávání nátlaku na svědky a koluze mezi spoluobviněnými

92. Několik soudních rozhodnutí, vynesených v tomto případě, vycházelo z nebezpečí možného vyvíjení nátlaku na svědky – obžalovací oddělení soudu v Poitiers dokonce hovořilo o „zastřehovací kampani“ – a z nebezpečí koluze mezi spoluobviněnými. K tomu nedošlo. Tak či onak však tato rozhodnutí neuvádějí žádné podrobnosti týkající se takového nebezpečí (viz odstavce 16., 22. a 35. výše).

93. Podle Vlády hrozby vůči panu Moracchinimu vyloučily možnost uvažovat o propuštění pana Tomasiho. Pan Tomasi by byl býval mohl zvýšit efektivitu nátlaku vyvíjeného na počátku vyšetřování na pana Moracchinio, který se pokusil spáchat sebevraždu.

94. Žadatel toto popíral, zatímco Komise nevyjádřila své stanovisko.

95. Podle názoru Soudu existovalo již od začátku silné nebezpečí, že může být vyvíjen nátlak na svědky. Postupně se zmenšovalo, aniž však zcela vymizelo.

(d) Nebezpečí, že se žadatel bude skrývat před spravedlností

96. Vláda prohlásila, že existovalo nebezpečí, že se žadatel bude skrývat před spravedlností. Připomínala závažnost trestu, který panu Tomasimu hrozil. Své stanovisko podporovala také útekem pana Pieriho, který měl být vyšetřován ze stejných trestných činů jako žadatel a podobně jako on se neustále prohlašoval za nevinného a unikal pátrání po tři a půl roku. Konečně zdůrazňovala zvláštní okolnosti vzhledem k situaci na Korsice.

97. Žadatel odpověděl, že byl schopen poskytnout dostatečné záruky, že předstoupí před soudní tribunál; tyto záruky spočívaly v jeho postavení majitele obchodu, jeho čistém trestním rejstříku a skutečnosti, že požíval dobré pověsti.

98. Soud především uvádí, že důvody uváděné Vládou se v této souvislosti neobjevily v napadených soudních rozhodnutích. Rozhodnutí se z podstatné části nepochybně zakládalo na potřebě zajistit, aby pan Tomasi zůstal k dispozici soudním úřadům (viz odstavce 16., 22., 31. a 35. výše), ale pouze jedno z nich – rozhodnutí obžalovacího oddělení soudu v Poitiers z 22. května 1987 – se vztahovalo ke specifickému prvku v této souvislosti; pomoci, kterou by členové bývalé FLNC mohli poskytnout žadateli, aby mu umožnili vyhnout se soudnímu procesu (viz odstavec 35. výše). Mimoto Soud zdůrazňuje, že nebezpečí skrývání se před spravedlností nelze posuzovat pouze na základě závažnosti trestu, ke kterému by obžalovaný mohl být odsouzen; musí být pol-

suzováno s ohledem na množství příslušných skutečností, které mohou buď potvrdit existenci nebezpečí skrývání se před spravedlností, nebo je možnost takového skrývání tak malá, že nemůže ospravedlnit vazbu během probíhajícího soudního procesu (viz inter alia, rozsudek sporu *Letellier versus Francie* z 26. června 1991, série A č. 207, str. 19, § 43). V tomto případě rozhodnutí soudního vyšetřujícího úřadu neobsahovalo téměř žádný důvod schopný objasnit, proč – nehledě na argumenty předložené žadatelem v jeho žádosti o propuštění – se považuje za nebezpečí, že se bude skrývat před spravedlností, za rozhodující, a proč se soud nepokusil čelit mu např. požadavkem na složení kauce a uložení soudního dohledu.

(e) Rekapitulace

99. Závěrem lze konstatovat, že některé z důvodů pro zamítnutí žádosti pana Tomasiho byly relevantní a dostatečné, ale s postupem času se stávaly méně závažnými, a tudíž je třeba brát v úvahu průběh soudního řízení.

2. Průběh soudního řízení

100. Podle žadatele případ nebyl vůbec složitý; samotné vyšetřování bylo dokončeno již 18. října 1983, což je datum rekapitulačního výsledku (viz odstavec 12. výše). Avšak ze strany soudu došlo k četným chybám a zanedbáním. Zejména veřejný žalobce odmítl provedení úředních rozhodnutí a požadoval provést ve vyšetřování taková opatření, která již byla vykonána, požadoval převedení jurisdikce ze soudu v Bastii, zahájil chybně soudní řízení u soudu, který neměl dostatečnou působnost, a umístil obviněného ve značné vzdálenosti od úřadu provádějícího vyšetřování. Žadatel uznal, že zákon z 30. prosince 1986 zkomplikoval situaci rozhodnutím, že zákon z 9. září 1986 se vztahuje na případy již probíhající, ale v té době byl pan Tomasi ve vazbě již čtyři roky. Stěžoval si, že za 5 let byl vyslýchán vyšetřujícím soudcem pouze jednou, a to 5. září 1985 v Bordeaux (viz odstavec 19. výše). V otázce vlastního vedení soudního řízení zdůraznil, že podal 21 z celkových 23 žádostí o propuštění již po provedení rekapitulačního vyšetřování (viz odstavce 14., 21., 31. a 33. – 36. výše) a že jeho odvolání z důvodů chybné právní kvalifikace proti rozhodnutí obžalovacího oddělení soudu v Bordeaux z 27. května 1986 vedlo ke zrušení rozhodnutí pro porušení práv obhajoby (viz odstavec 25. výše). Komise v zásadě souhlasila se stanoviskem žadatele.

101. Vláda nepovažovala délku dotyčné vazby za nepřiměřenou. Zdůraznila zejména složitost procesu obžalování žadatele a jeho tří spoluobviněných vzhledem k zásahu zákona z 30. prosince 1986 a spojené otázce jurisdikce obžalovacích oddělení soudu v Poitiers a Bordeaux (viz odstavce 17. – 18. a 24. – 30. výše). Také zdůraznila, že tempo, kterým byla prováděna opatření přijatá v soudním řízení, ukazují, že úřady byly pod trvalým tlakem kvůli naléhavosti případu. Dvě zpoždění ve vyšetřování jsou výsledkem převádění působnosti ze soudu v Bastii a aplikace zákona z 30. prosince 1986 (ibid.). Kritizovala pana Tomasiho za to, že podal několik odvolání ke kasačnímu soudu, zejména vůči vazebnímu rozhodnutí vydanému 27. května 1986 v Bordeaux (viz odstavec 25. výše), což, jak Vláda tvrdí, podstatnou měrou zpomalilo zahájení soudního procesu. Nakonec Vláda zdůraznila velký počet žádostí o propuštění podaných žadatelem a vyjádřila názor, že on sám byl zčásti odpovědný za délku své vazby.

102. Soud plně uznává právo obviněného ve vazbě nechat prošetřit svůj případ s maximální rychlostí. To však nesmí bránit úsilí soudu provádět své úkoly s náležitou péčí (viz inter alia, *mutatis mutandis*, rozsudek soudního sporu *Toth versus Rakousko*, z 12. prosince 1991, série A č. 224, str. 20–21). Důkazy nicméně ukazují, že v tomto případě francouzské soudy nejednaly s nutnou rychlostí. Mimoto hlavní veřejný žalobce tuto skutečnost připustil u kasačního soudu a potvrdil ve svém stanovisku z 5. června 1991 před odškodňovací komisí: vyšetřování „by mohlo být výrazně zkráceno, pokud by bylo nedošlo k uvedeným zpožděním“; to se týká zejména zpoždění mezi listopadem 1983 a lednem 1985 a mezi květnem 1986 a dubnem 1988 (viz odstavec 41. výše). Proto nelze délku napadané vazby přičítat výhradně buď složitosti případu nebo chování žadatele.

3. Závěr

103. Došlo k porušení článku 5 odst. 3.

II. Údajné porušení článku 3

104. Pan Tomasi tvrdil, že během vazby na policejní stanici v Bastii trpěl špatným zacházením, neslučitelným s článkem 3, který říká: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému nebo ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

A. Předběžné námítky Vlády

105. Vláda vytýkala žadateli, že nevyčerpal možnosti domácích opravných prostředků. Argumentovala, že mohl zahájit soudní řízení o náhradu škody vůči státu u civilního soudu s tvrzením, že dochází k laxnímu jednání ze strany státních úředníků při výkonu jejich povinností.

106. Jediný návrh týkající se nevyčerpání možností domácích opravných prostředků, který vznesla Vláda před Komisí v souvislosti s článkem 3, se vztahoval ke zcela jiné věci, totiž k tvrzení, že podání žádosti ve Strasbourgu bylo předčasné, jelikož dosud nebylo dosaženo rozhodnutí u francouzského soudu v podstatě sporu. Soud i zástupce Komise z toho vyvozují, že Vláda ztratila žalobní právo u svých námitek.

B. Podstata stížnosti

107. Tyto okolnosti případu stížnosti pana Tomasiho vyvolávají dvě otázky, které jsou samostatné, ačkoli mezi nimi existuje úzká spojitost: je to jednak otázka příčinné souvislosti mezi zacházením, kterému byl žadatel údajně vystaven během policejní vazby, a zraněními následně zaznamenanými vyšetřujícím soudcem a lékaři; a za druhé, zda bylo nezbytné použít tak závažného způsobu zacházení s obviněným.

1. Příčinná souvislost mezi zacházením, vůči němuž byla vznesena stížnost, a zaznamenanými zraněními

108. Podle žadatele zjištění učiněná 25. března 1983 bastijským vyšetřujícím soudcem a obsažená ve zprávách sepsaných různými lékaři na závěr jeho policejní vazby (viz odstavce 45., 47., 48. a 50. výše) potvrzují jeho prohlášení, i když, jak tvrdí, je politováníhodné, že vězeňské úřady nepředaly rentgenové snímky zhotovené 2. dubna 1983 v nemocnici v Bastii (viz odstavec 68. výše). Jeho tělo neslo stopy, které měly jen jedinou možnou příčinu – špatné zacházení, kterého se vůči němu dopustili někteří policejní důstojníci odpovědní za jeho výslech během doby 40 podivných hodin; byl fackován, kopán, byly mu uštěďřeny rány pěstí a loktem, byl nucen hodiny stát bez opory s rukama spoutanými za zády, byl poplíván, nutili jej stát nahého před otevřeným oknem, nedostával jídlo, vyhrožovali mu střelnou zbraní, atd.

109. Vláda připustila, že není schopna podat vysvětlení pro vznik poranění, ale tvrdila, že nejsou výsledkem zacházení, na které si pan Tomasi stěžuje. Lékařská vysvědčení prokazují, že zaznamenané lehké pohmožděninny a oděrky naprosto neodpovídají aktům násilí, jež popisuje žadatel; potvrzení hlavního policejního lékaře věznice v Bastii z 4. července 1980 bylo sepsáno dlouhou dobu po události a bylo zcela v protikladu s dříve vystavenými potvrzeními. Chronologie výsledků, která nebyla potvrzena žadatelem, v žádném případě neodpovídá obviněním. A konečně – dalších pět osob držených ve vazbě v téže době nezpozorovalo ani neslyšelo nic, ačkoliv jedna z nich se zmínila o tom, že pan Tomasi přišel o zub. O této skutečnosti se lékař nezmínil po celých šest let. Tudíž existuje pochybnost, která vylučuje jakýkoliv předpoklad příčinné souvislosti.

110. Komise i Soud opírají své stanovisko o několik důvodů. Především nikdo neprohlásil, že zaznamenané stopy na těle žadatele mohly vzniknout v době před jeho vzetím do vazby nebo mohly vzniknout sebepoškozujícím aktem ve snaze pokusit se o útěk. Kromě toho při svém prvním předvedení před vyšetřujícího soudce upozornil pan Tomasi na stopy, které byly na jeho hrudníku a uchu; soudce je zaznamenal a neprodleně jmenoval odborníka (viz odstavec 45. a 48. výše). Mimoto čtyři různí lékaři – jeden z nich byl úředníkem vězeňské správy – vyšetřili obviněného ve dnech následujících po jeho policejní vazbě. Jejich potvrzení obsahují přesná a shodující se lékařská zjištění a označují dobu vzniku těchto zranění, která odpovídá době strávené ve vazbě v prostorách policejní stanice (viz odstavec 47., 48. a 50. výše).

111. Tento závěr umožňuje, aby Soud nepovažoval za nutné zabývat se dalšími spisy, které vyhotovili příslušní policejní úředníci.

2. Závažnost zacházení, vůči kterému byla vznesena stížnost

112. Vycházejí z rozsudku Irsko versus Spojené království z 18. ledna 1978 (série A č. 25), žadatel tvrdil, že údery, které obdržel, představují nelidské a ponižující zacházení. Způsobily mu nejenom intenzivní fyzické a duševní utrpení; vyústily u něj také v pocit strachu, úzkosti a méněcennosti, působící mu pocit ponížení a podlamující jeho fyzický a morální odpor. Argumentoval, že v tomto směru bylo zapotřebí mimořádné pozornosti soudu vzhledem k zvláštnímu charakteru francouzského systému policejní vazby, především nepřítomnosti právního zástupce a nedostatku jakéhokoli kontaktu s vnějším světem.

113. Komise zdůraznila zranitelnost osoby držené v policejní vazbě a vyjádřila své překvapení nad termíny zvolenými pro výslech žadatele. Ačkoliv zjištěná zranění se mohou zdát být poměrně lehká, představují nicméně neklamně znaky fyzického násilí na osobě zbavené svobody, která je tudíž ve stavu závislosti. Toto zacházení bylo jak nehumánní, tak i ponižující.

114. Na druhé straně podle Vlády nebyla překročena „jistá minimální míra přísnosti“ požadovaná soudním precedenčním právem (viz rozsudek ve sporu Irsko versus Spojené království, výše citovaný a rozsudek sporu Tyrer versus Spojené království z 25. dubna 1978, série A č. 26). Bylo nutno vzít v úvahu nejen to, že zranění byla lehká, ale také další fakta případu: mládí pana Tomasiho a jeho dobrý zdravotní stav, přiměřená délka výslechů (čtrnáct hodin, tři z nich během noci), „zvláštní okolnosti“ panující na Korsice v té době a skutečnost, že byl podezřelý na účasti v teroristickém útoku, který vyústil ve smrt jednoho člověka a vážné zranění dalšího. Podle názoru Vlády interpretace článku 3 Komisí v tomto případě vycházela z nepochopení cíle tohoto ustanovení.

115. Soud nemůže přijmout tento argument. Neuvažuje o tom, že by měl přezkoumat systém policejní vazby ve Francii a předpisy k ní se vztahující nebo v tomto případě délku a načasování výslechů žadatele. Shledává jako dotatečně zjištění, že lékařská vysvědčení a zprávy, vystavené zcela nezávisle odbornými lékaři, prokazují velký počet ran uštědřených panu Tomasiho a jejich velkou intenzitu; toto jsou dva prvky, které jsou dostatečně závažné, aby bylo možné takové chování považovat za nehumánní a ponižující. Požadavky vyšetřování a nepopiratelné obtíže způsobené bojem proti zločinu, zejména se zřetelem k terorismu, nemohou vyústit v omezování jako způsob ochrany, který by byl používán vůči fyzické integritě jednotlivce.

3. Závěr

116. Rozhodně došlo k porušení článku 3.

III. Údajné porušení článku 6 odst. 1

117. Žadatel si konečně stěžoval na dobu, kterou trvalo vyšetření stížnosti na neznámé osoby, jež byla podána se žádostí o připojení k soudnímu řízení jako civilní strana, vzhledem ke špatnému zacházení, které utrpěl během policejní vazby. Opíral se o článek 6 odst. 1, který zní: „Každý má právo..., (aby jeho záležitost byla projednána)... soudem..., který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...v přiměřené lhůtě...“.

A. Předběžné námitky Vlády

118. Vláda tvrdila, jak již jednou prohlásila před Komisí, že žadatel dosud nevyčerpal všechny možnosti domácích opravných prostředků, jelikož ještě nepodal žalobu vůči státu o odškodnění podle článku 781-1 zákona o organizaci soudů.

119. Soud se sám omezuje na zjištění, že návrh není platný, jelikož byl poprvé učiněn před výslechem dne 25. února 1992, a nikoliv během časové lhůty, stanovené v ust. 48 odst. 1 Jednacího řádu.

B. Podstata stížnosti

1. Aplikovatelnost článku 6 odst. 1

120. Podle názoru Vlády napadené soudní řízení nepřesahovalo rámec pojmu „rozhodne o... občanských právech a závazcích.“ Podáním žádosti o připojení k soudnímu řízení jako civilní strana, osoba, která tvrdila, že byla poškozena trestným činem, uvedla do pohybu vyšetřování nebo se připojila k vyšetřování, které již bylo vedeno vyšetřujícím úřadem. Snažila se docílit obvinění a odsouzení pachatele dotyčných trestných činů a nepožadovala peněžní odškodnění. Jinými slovy, vyšetřování zahájené po podání této žádosti se týkalo existence trestného činu, nikoliv existence práva.

121. Soud, stejně jako žadatel a Komise, nemohou přijmout tento názor. Článek 85 trestního řádu umožňuje podání stížnosti společně s žádostí o připojení se k soudnímu řízení jako civilní strana. Podle precedenčního práva kasačního soudu (Crim. 9. února 1961, Dalloz 1961, str. 306) toto ustanovení jednoduše aplikuje článek 2 tohoto zákoníku, který říká: „Kdokoli, kdo sám utrpěl škodu, přímo způsobenou trestným činem (zločinem, přečinem nebo přestupkem), může zahájit soudní řízení o náhradu škody.“ Vyšetřující soudce shledává civilní žádost jako přípustnou – jak již učinil jednou v této instanci – za předpokladu, že na základě faktů, ze kterých vychází, může předpokládat existenci údajné škody a přímou spojitost s trestným činem (ibid.). Proto právo na odškodnění nárokové panem Tomasim záviselo na výsledku jeho stížnosti, jinými slovy, na obžalování pachatelů ze zacházení, vůči kterému byla vznesena stížnost. To byla věc civilního práva, bez ohledu na to, že tato záležitost byla v jurisdikci trestního soudu (viz mutatis mutandis, rozsudek sporu *Moreira de Azevedo versus Portugalsko* z 23. října 1990, série A 189, str. 17, § 67).

122. Závěr: bylo možno aplikovat článek 6 odst. 1.

2. Soulad s článkem 6 odst. 1

123. Zbývá stanovit, zda „přiměřená doba“ byla překročena. Žadatel a Komise byli toho názoru, že tomu tak bylo, zatímco Vláda to popírala.

(a) Období, které je nutno brát v úvahu

124. Období, které je třeba brát v úvahu, začalo 29. března 1983, což je datum, kdy pan Tomasi podal svou žádost; skončilo 6. února 1989 vynesením rozsudku kasačního soudu, který určil, že odvolání žadatele vůči rozhodnutí obžalovacího oddělení soudu v Bordeaux je nepřipustné (viz odstavce 46. a 67. výše). Toto období tedy trvalo více než 5 let a 10 měsíců.

(b) Přiměřenost délky soudního řízení

125. Přiměřenost délky soudního řízení je třeba hodnotit s ohledem na kritéria stanovená v soudním precedenčním právu a vzhledem k okolnostem případu, který si v této instanci vyžaduje celkové přehodnocení. Při čtení rozhodnutí vydaných v tomto soudním řízení (viz odstavce 63., 66. a 67. výše) se ukazuje, že tento případ nebyl příliš složitý. Mimoto žadatel jen zanedbatelně přispěl ke zpoždění soudního řízení vznesením námítky u obžalovacího oddělení soudu v Bordeaux vůči rozhodnutí konstatujícím, že tento soud není oprávněn rozhodovat, a požadoval, aby obžalovací oddělení nařídilo další vyšetřování (viz odstavec 64. výše). Za zjištěná zpoždění jsou odpovědné především soudní orgány. Zejména bastijský veřejný žalobce potřeboval více než rok a půl, než požádal kasační soud o stanovení kompetentního vyšetřovacího orgánu (viz odstavce 57. – 58. výše). Vyšetřující soudce v Bordeaux vyslechl pana Tomasiho pouze jednou a zdá se, že neprovedl žádné kroky ve vyšetřování mezi březnem a zářím 1985 a mezi lednem 1986 a lednem 1987 (viz odstavce 59. – 61. výše). Nesporně došlo k porušení článku 6 odst. 1.

IV. Aplikace článku 50

126. Podle článku 50: „Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případech potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“ V souladu s tímto ustanovením žadatel nárokoval odškodnění a proplacení nákladů.

A. Škody

127. Pan Tomasi rozlišuje tři skupiny škod: (a) peněžní škody 900.000 franků. Tato částka vychází z porušení článku 5 odst. 3 a odpovídá ztrátě na výděleku (600.000 franků) a obchodních příjmech (300.000 franků); (b) škodu odhadovanou na celkovou sumu 200.000 franků, kterou je třeba vyplatit opět v souvislosti s článkem 5 odst. 3, vzhledem k 32 cestám jeho rodiny (z Korsiky do kontinentální Francie), aby jej mohla navštívit ve vězení; (c) nepeněžitou škodu odhadovanou na 1 500.000 franků; a to 1 000.000 za porušení článku 5 odst. 3 a 500.000 za porušení článku 3 a 6.

128. Podle názoru Vlády odškodňovací komise již uhradila škody související s nadměrnou délkou vyšetřovací vazby. Jestliže Soud shledá porušení článku 6 odst. 1 a článku 3, jeho rozsudek poskytne spravedlivou dostatečnou satisfakci.

129. Delegát Komise doporučil vyplacení sumy pokrývající nefinanční a finanční škody, ale ponechal na Soudu stanovení celkového objemu odškodného.

130. Soud shledává, že žadatel utrpěl nepopíratelně nepeněžní a peněžní škody. Vzhledem k různým relevantním okolnostem včetně rozhodnutí odškodňovací komise a podle ohodnocení na porovnatelném základě v souladu s článkem 50 přiznává žadateli 700.000 franků.

B. Náklady a výdaje

131. Pan Tomasi nárokoval proplacení svých nákladů a výdajů. Za soudní jednání před francouzským soudem požadoval 276.500 franků (pan Leclerc a Lachaud: 141.500 franků; pan Stagnara: 100.000 franků; pan Boulanger: 5.000 franků; paní Waquetová: 30.000 franků). Pokud jde o jednání před orgány Úmluvy, požadoval 237.200 franků.

132. Vláda a zástupce Komise nevyjádřili své stanovisko k první částce. Co se týče druhé částky, Vláda se odvolávala na rozhodnutí v případech týkajících se Francie, zatímco Komise ponechala tuto záležitost na rozhodnutí Soudu.

133. Po provedení odhadu s porovnatelným základem a se zřetelem ke kritériím, která se aplikují v uvedené oblasti, Soud přisoudil žadateli celkovou částku 300.000 franků. Z těchto důvodů Soud všemi hlasy:

1. Zamítá předběžné námitky Vlády;
2. Potvrzuje, že došlo k porušení článku 5 odst. 3, článku 3 a článku 6 odst. 1;
3. Potvrzuje, že odpovědný stát je povinen vyplatit žadateli během 3 měsíců 700.000 (sedm set tisíc) francouzských franků za utrpenou škodu a 300.000 (tři sta tisíc) franků jako úhradu nákladů a výdajů;
4. Zamítá zbývající část nároku, s výjimkou nároku na satisfakci.

Rozsudek je vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a přednesen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 27. srpna 1992.

Marc-André EISSEN

tajemník soudu

Rolv RYSSDAL

předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

26. dubna 1994

VĚC VALLÉE

(Rozsudek ve věci Vallée versus Francie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy na ochranu lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušných ustanovení Jednacího řádu, jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, F. Matscher, L. – E. Pettiti, B. Walsh, N. Valticos, Sir John Freeland, D. Gotchev, B. Repik, K. Jungwiert a dále M. – A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po poradě Senátu, která se konala 24. března a 19. dubna 1994, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 20. ledna 1994 během tříměsíční lhůty stanovené článkem 32 odst. 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Francouzské republice (č. 22121/93), předložené Komisi podle článku 25 francouzským příslušníkem, panem Allainem Vallée, dne 9. června 1993. Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Francie uznala obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem uvedeného požadavku bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článku 6 odst. 1.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu žadatel uvedl, že si přeje osobně se zúčastnit soudního řízení, a ustanovil svého právního zástupce (ust. 30).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan L. – E. Pettiti, zvolený soudce francouzské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b//). 28. ledna 1994 vylosoval předseda Senátu za přítomnosti tajemníka Soudu dalších sedm členů, a to pány F. Matschera, B. Walshe, N. Valticose, Sira Johna Freelanda, D. Gotcheva, B. Repika a K. Jungwierta (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).

4. Pan Ryssdal z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem francouzské vlády (dále jen „Vláda“), právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postupu soudního řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). Na základě toho bylo tajemníkovi Soudu 9. února 1994 předáno vyjádření žadatele a 24. února 1994 vyjádření vlády.

5. 10. března 1994 Komise předložila doklady o předchozím jednání podle požadavku tajemníka Soudu, jenž jednal podle pokynů předsedy Senátu.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 22. března 1994. Soud předtím vykonal přípravné řízení. Před soud předstoupily tyto osoby:

(a) za Vládu:

M. Merlin – Desmartisová, soudkyně správního soudu druhého úseku oddělení pro právní záležitosti Ministerstva zahraničních věcí – zástupce Vlády, H. Khodossová, zástupkyně ředitele systému zdravotnictví a kvality zdravotní péče v hlavním oddělení zdravotnictví na Ministerstvu sociálních věcí, zdravotnictví a urbanistiky, P. Brunet, hlavní tajemník kompenzačního fondu pro pacienty a hemofiliky postižené narkozou HIV v důsledku transfúze, O. Dorionová, kancelář zdravotní etiky a práva, profesní sekce zdravotníků, hlavní oddělení zdravotnictví, Ministerstvo sociálních věcí, zdravotnictví a urbanistiky, P. Titium, úředník druhého úseku oddělení právních záležitostí, Ministerstvo zahraničních věcí – poradci;

(b) za Komisi

J. – C. Geus, delegát;

(c) za žadatele

J. – A. Blanc, advokát Státní rady a kasačního soudu – právní zástupce.

Soud vyslechl úvodní přednesy paní Merlin–Demartisoové, pana Geuse a pana Blanca a též odpovědi na otázky.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

7. Pan Allain Vallée, francouzský státní příslušník, narozený v roce 1964, povoláním inspekční pracovník elektronických zařízení s ročním příjmem cca 80.000 francouzských franků (FRF), bývá často v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci.

8. V období mezi 27. listopadem 1984 a 4. červencem 1985 byl nakažen syndromem selhání lidské imunity (HIV). Jako těžký A–hemofilik dostával často krevní transfúze. Začátkem října 1987 byl jeho zdravotní stav klasifikován IV. stupněm, což je podle stupnice Atlantského centra pro kontrolu chorob poslední stádium infekce.

9. Pan Vallée má čtyři bratry a ti všichni byli infikováni virem selhání lidské imunity. Jelikož si nebyl vědom toho, že je HIV pozitivní, nakazil také svou přítelkyni.

A. Žádosti o odškodné

1. Předběžná žádost určená správnímu úřadu

10. Dne 12. prosince 1989 žadatel vznesl v souladu s článkem R 102 zákoníku o správních soudech a správních odvolacích soudech předběžný požadavek na odškodné vůči Ministerstvu zdravotnictví a sociálních věcí (viz odstavec 25. níže). Požadoval 2,500.000 francouzských franků za to, že byl nakažen virem HIV v důsledku nedbalostního jednání ze strany ministerstva, které včas nepřijalo příslušnou úpravu pro zacházení s krevními produkty. Ministerstvo obdrželo 649 obdobných požadavků; počet hemofiliků, kteří byli nakaženi, dosahuje čísla 1250.

11. Dne 30. března 1990, krátce před uplynutím zákonné čtyřměsíční lhůty (viz odstavec 25. níže), vrchní ředitel zdravotnictví tento nárok žadatele zamítl.

2. Žádost určená správním soudům

12. Dne 31. května 1990 pan Vallée podal žádost k versailleskému správnímu soudu o zrušení rozhodnutí ministerstva ve věci odškodného vypláceného státem ve výši 2 500.000 FRF, včetně zákonného úroku. Dne 11. října předložil dodatečné vyjádření. Ministr založil do spisu své stanovisko dne 22. dubna 1991. Požadoval, aby soud „nárok stěžovatele zamítl“, avšak dodal: „I v případě, že soud dospěje k názoru, že ze strany státu došlo k nedbalostnímu zanedbání jeho povinností, rád bych soud požádal o ustanovení odborníka, jehož úkolem by bylo zjistit, zda újmu, za kterou je požadována finanční náhrada, lze jednoznačně přičíst zanedbání ze strany státu.“

13. Rozhodnutím ze dne 11. července 1991 došlo ke změně příslušnosti soudu podle článku R. 80 et seq zákoníku o správních soudech a správních odvolacích soudech. Tento případ byl předán pařížskému správnímu soudu, který byl určen pro projednávání všech soudních sporů vedených vůči státu ze strany infikovaných hemofiliků.

(a) Vyšetřování (pokyny)

14. Dne 2. ledna 1992 pařížský správní soud zaslal právnímu zástupci žadatele oficiální dotaz, ve kterém žádal o sdělení, kdy se žadatel dozvěděl, že je HIV pozitivní a jaký je jeho skutečný zdravotní stav. Ačkoli již dříve poskytl kopii svého zdravotního záznamu hemofilika jako součást svého dodatečného vyjádření dne 11. října 1990, pan Vallée neprodleně zaslal soudu požadovaný materiál včetně zdravotního osvědčení, ve kterém byla shrnuta celá situace takto: „Nedochází k novému vývoji, poslední negativní výsledek serologického testu byl zaznamenán v červnu 1984 a první pozitivní výsledek v červnu 1985. Jelikož tyto výsledky byly získány pomocí testů první generace, serologická kontrola se provádí s použitím vzorků ze sériové banky, které byly odebrány 18. září 1984, 27. listopadu 1984 a 4. června 1985. Z klinického hlediska je všeobecný zdravotní stav pacienta dobrý, ale byl začleněn do skupiny IV C II klasifikace CDC jako důsledek herpes zoster, kterou se nakazil v říjnu 1987. Poslední kontrola, která byla provedena v únoru 1992, odhalila také mykózu kůže. Z biologického hlediska – počet jeho CD4+ lymfocitů činí 274/mm³. Pacientovi není v současnosti poskytována žádná speciální péče. V krátké době by mu měl být předepsán Rétrovir.“ Žadatel k těmto informacím do spisového materiálu dodal ještě následující: „Centrum pro vzdušné a slunečné koupele, vedené Dr Congardem, nepředepisovalo žádné krevní transfúze od září 1984 do 23. listopadu 1985. Avšak s výjimkou závažných zdravotních příhod, při kterých byl ošetřován v centru, pan Vallée si sám prováděl transfúzi doma a jeho záznam hemofilika (viz věc doličná č. 13 dodatečného vyjádření) vykazuje, že si sám provedl injekční vpich PPSB 18. dubna, 28. dubna, 18. května a 24. května 1985. Existují zde tedy dostatečně závažné, přesné a spolu související důvody, na jejichž základě lze tvrdit, že pan Allain Vallée byl infikován mezi 12. březnem a 1. říjnem 1985.“

15. Soudní jednání bylo nařízeno na 16. března 1992. Dne 25. března vydal soud následující předběžné rozhodnutí: „...Stát nese odpovědnost vůči hemofilikům, kteří byli infikováni virem HIV během transfúze tepelně neupravenými krevními produkty v období mezi 12. březnem a 1. říjnem 1985.“ Žadatelé bylo také nařízeno, aby zaslal výsledky serologických testů provedených na krevních vzorcích odebraných 18. září 1984, 27. listopadu 1984 a 4. června 1985. Rozhodnutí bylo zasláno panu Vallée o dva měsíce později. 10. června 1992 soud založil do spisu vyjádření, jehož přílohou byly požadované dokumenty.

16. Jednání se konalo dne 20. ledna 1993. Vládní komisař navrhl, aby soud rozhodl, že stát je povinen poskytnout žadatelé odškodnění ve výši 2 200.000 FRF, včetně zákonného úroku, počínaje dnem 13. prosince 1989. Tato částka byla vyšší než částka 2 000.000 FRF, která je obvykle vyplácena osobám, jež dosáhly stádia IV choroby. Je třeba vzít v úvahu, že byli infikováni všichni bratři pana Vallée a on sám byl nakažen ve velmi mladém věku. 15. dubna 1993 napsal právní zástupce žadatele předsedovi soudu dopis, ve kterém vyjádřil svůj podiv, že jeho klientovi stále ještě nebyl doručen rozsudek. Další jednání se konalo dne 30. dubna 1993.

(b) Rozsudek ze dne 28. května 1993

17. 28. května 1993 vydal pařížský správní soud následující rozsudek: „Odpovědnost státu. Vyšetřování prokázalo, že 27. listopadu 1984 pan Vallée neměl v těle protilátky, které by naznačovaly přítomnost viru selhání lidské imunity, a že byl shledán HIV pozitivní 4. června 1985, poté, co prodělal transfúzi tepelně neupravených krevních produktů v dubnu a květnu 1985; stát je podle všeho odpovědný za poškození zdraví žadatele, jako důsledek transfúzí, které obdržel mezi 12. březnem a 1. říjnem 1985. Pan Vallée bude přiměřeně odškodněn za všechny své obtíže částkou ve výši 2 000.000 FRF.“ Ve stejném rozhodnutí soud – jednající podle ustanovení § 12 zákona z 31. prosince 1987. (viz odstavec 26. níže) – požádal Státní radu o právní posouzení týkající se žádosti, kterou pan Vallée podal souběžně k Fondu odškodnění (viz odstavec 24. níže). Soud na základě toho pozdržel konečné rozhodnutí do doby, než Státní rada vydá své stanovisko, nebo, pokud by neobdržel odpověď, do tří měsíců od data postoupení požadavku Státní radě. Rozsudek byl doručen panu Valléemu 11. června 1993 a jeho spis byl téhož dne předán Státní radě.

(c) Stanovisko Státní rady

18. Dne 25. června 1993 založil žadatel do spisu své vyjádření. Jeho hlavním argumentem bylo, že žádost o stanovisko byla nepřijatelná; naopak zdůraznil, že stanovisko nebylo nutné, jelikož tento problém byl již vyřešen Státní radou. Dne 16. září 1993, jelikož Státní rada nevydala stanovisko během zákonné lhůty, pan Vallée požádal správní soud, aby vydal rozsudek bez dalšího prodloužení. 15. října 1993 vydala Státní rada následující stanovisko: „1. Vyhláška z 12. července 1993,... kterou lze aplikovat na případy, jejichž projednávání probíhá k datu jejího zveřejnění,... poskytuje návod k řešení problému, vzneseného v prvním dotazu správního soudu. 2. ...Správní soud, požádaný o náhradu takové částky, by měl sám od sebe namítnout, že způsobená škoda byla již částečně nebo úplně uhrazena třetí stranou, jestliže z předložených důkazů vyplývá, že se tak stalo, i když tato strana stížnost nepodává na základě subrogace (postoupení) práv postiženého, s požadavkem zpětného uhrazení částek již poskytnutých jako náhrada za újmy, které postižený utrpěl. Podle toho správní soud, ke kterému byla podána žádost o finanční náhradu škody utrpěné infikací virem selhání lidské imunity, musí, jestliže byl jednou ze stran informován, že poškozený nebo jeho dědici již obdrželi požadovanou náhradu za škody, jichž se týkala stížnost, sám odečíst takovou náhradu škody od částky k náhradě škody. Tam, kde osoba vznášející nárok na finanční odškodnění přijala částku nabízenou Fondem, nebo tam, kde byla částka určena rozsudkem pařížského odvolacího soudu, proti kterému nebylo z hlediska právního posouzení podáno odvolání, nebo tam, kde bylo odvolání proti rozsudku odvolacího soudu z hlediska práva kasačním soudem odmítnuto, je nutno rozhodnout, že veškerá škoda nebo její část, která byla předmětem stížnosti, již byla skutečně a definitivně uhrazena Fondem. V důsledku toho vše spočívá na správním soudu, který byl informován, že má sám částku dlužnou Fondem odečíst od částky, kterou je poškozenému povinen uhradit státní úřad odpovědný za škodu.“

(d) Rozsudek z 5. ledna 1994

19. Pařížský správní soud provedl další výslechy 8. prosince 1993. Dne 5. ledna 1994 vydal následující rozhodnutí: Článek 1: Státu se přikazuje zaplatit panu Vallée částku 548.000,- FRF. Článek 2: K této částce náleží příslušenství, tj. úrok v zákonem stanovené výši, a to počínaje dnem 13. 12. 1989. K částce ve výši 1 352.000,- FRF, vyplacené panu Vallée odškodňovacím Fondem pro pacienty s transfúzí a hemofiliky, náleží příslušenství, tj. úrok v zákonné výši počínaje stejným datem do 27. listopadu 1992. Článek 3: Úrok splatný z částky 548.000,- FRF 12. března 1992 a 20. září 1993 musí být kapitalizován ke každému z těchto uvedených dat tak, aby také nesl úroky. Úrok splatný z 1 352.000,- FRF 12. března 1992 musí být kapitalizován od stejného data, aby také nesl další úrok až do 27. listopadu 1992. Článek 4: Stát musí vstoupit do práv pana Vallée bezprostředně jako jakákoliv jiná strana, která přiznala spoluzavinění na poškození, jehož vypořádání je předmětem tohoto rozsudku. Panu Vallée byl rozsudek doručen dne 4. března 1994. Lhůta pro podání odvolání vyprší 4. května 1994. Ke dni doručení tohoto rozsudku žadatel nepodal odvolání k pařížskému správnímu odvolacímu soudu.

B. Nárok vznesený vůči Fondu odškodnění

20. Dne 3. března 1992 pan Vallée vznesl nárok vůči Fondu odškodnění, zřízenému zákonem z 31. prosince 1991 (viz odstavec 24. níže). 15. července 1992 mu Fond nabídl částku 1 452.000,- FRF jako odškodnění za nakažení virem HIV, splatnou ve třech splátkách ve třech po sobě následujících letech. Od této částky měla být odečtena částka ve výši 100.000,- FRF vyplacená ze soukromého fondu pro podporu hemofiliků. K tomu ještě měl žadatel obdržet částku 484.000,- FRF, jakmile se u něj projeví syndrom získaného selhání imunity (AIDS).

21. Žadatel tuto nabídku odmítl a odvolal se k pařížskému odvolacímu soudu podle ustanovení § 47 (VIII) zákona z 31. prosince 1991. Rozsudkem ze dne 27. listopadu 1992 soud rozhodl, že finanční náhrada za infikaci virem HIV musí být vyplacena najednou. Na druhé straně však potvrdil rozhodnutí fondu vyplatit „náhradu za AIDS“ ve výši 484.000,- k pozdějšímu datu. 18. prosince 1992 zaslal Fond žadateli šek na 1 364.170,21,- FRF.

22. Pan Vallée se odvolal z hlediska právního posouzení. Navrhoval vydání rozhodnutí, že odložená výplata „náhrady škody za AIDS“ je nezákonná. Kasační soud toto odvolání dne 20. července 1993 zamítl.

C. Žádost o připojení se k trestnímu řízení jako poškozený

23. Dne 22. června 1992 se pan Vallée obrátil na Pařížský trestní soud s žádostí o připojení se jako poškozený k trestnímu řízení proti vedoucím pracovníkům transfúzních stanic. 23. října 1992 mu soud přiznal náhradu ve výši 300.000,- FRF za špatnou kvalitu transfúzních produktů. Pan Vallée se proti rozsudku odvolal, ale poté své odvolání vzal zpět.

II. Úřední postup při poskytování odškodného

24. Zákon z 31. prosince 1991 o některých opatřeních v sociální sféře stanoví zvláštní úřední postup při poskytování odškodného hemofilikům a pacientům, kteří byli infikováni injekční aplikací krevních produktů. Ustanovení § 47 říká: „I. Osobám poškozeným v důsledku infikování virem selhání lidské imunity, způsobeného transfúzí krevních produktů nebo injekčním podáním krevních derivátů prováděných na území Francouzské republiky, bude poskytnuto odškodnění způsobem dále uvedeným. III. Úplnou náhradu škody za poškození definované v odstavci I. poskytne Fond odškodnění, jenž má právní subjektivitu a jemuž předsedá divizní prezident nebo soudce kasačního soudu. Fond je spravován kompenzační komorou. IV. Poškozený nebo jeho dědici musí při podání svých nároků prokázat, že k nákaze virem HIV došlo v důsledku krevních produktů nebo injekční aplikace krevních derivátů. Poškozený nebo jeho dědici musí fondu sdělit veškeré informace, které mají k dispozici. Do tří měsíců po obdržení písemné žádosti (tato lhůta může být na žádost poškozeného nebo jeho dědiců prodloužena) Fond uváží, zda byly splněny podmínky pro vyplacení odškodného. Je třeba vyšetřit okolnosti, za kterých byl poškozený nakažen, a získat další potřebné informace, pokud nepodléhají profesnímu tajemství. V. Fond je povinen učinit nabídku náhrady škody všem poškozeným uvedeným v bodě I. během lhůty stanovené vyhláškou, která nesmí přesáhnout šest měsíců ode dne, kdy Fond obdrží úplné důkazy o způsobené škodě... VI. Poškozený musí informovat Fond o všech probíhajících soudních řízeních. Jestliže je vedeno nějaké soudní řízení, poškozený musí informovat soud o žádosti podané u Fondu. VIII. Poškozený není oprávněn podat žalobu vůči Fondu odškodnění, ledaže byl jeho nárok na odškodnění zamítnut, nebo mu nebyla učiněna nabídka během lhůty, uvedené v bodu V., anebo kdyby tuto nabídku nepřijal. Pro soudní jednání je příslušný odvolací soud v Paříži. IX. Fond je povinen uhradit částku, jež není vyšší než ta, která je vyplácena poškozeným vznášejícím nárok vůči odpovědným osobám za způsobenou škodu a vůči povinným osobám. Fond poskytne úplnou nebo částečnou náhradu za vzniklé újmy v rozsahu odpovědnosti, kterou nesou příslušné osoby. Fond může zahájit soudní řízení na základě výše uvedené povinnosti a jen v tom případě, kdy zdravotní poškození lze přičítat zanedbání povinnosti. Fond může zasahovat do trestního řízení i v případě, kdy řízení není ještě ve stádiu projednávání u odvolacího soudu, kde poškozený nebo jeho dědici se připojili jako poškozená strana k trestnímu řízení vedenému proti osobě nebo osobám odpovědným za utrpěnou škodu podle bodu I. V takovém případě bude považován za účastníka řízení a má všechna práva, která jsou účastníku řízení přiznána zákonem. Jestliže okolnosti, které způsobily poškození, jsou předmětem trestního řízení, pak civilní soud nemůže vydat své rozhodnutí, dokud není vyneseno rozsudek trestním soudem. X. Pokud není stanoveno jinak, ustanovení upravující použití tohoto odstavce budou upravena dekretem vydaným Státní radou. XII. Zdroje příjmů Fondu odškodnění budou určeny zákonem.“

III. Rozhodné procesní právo

A. Pravidla použitelná v daném čase

25. V daném čase mohl Správní soud a Správní odvolací soud využít inter alia následující ustanovení zákoníku:

Článek R. 102

S výjimkou případů týkajících se veřejných prací může být Správním soudem řízení zahájeno pouze formou odvolání proti rozhodnutí; takové odvolání musí být podáno do dvou měsíců od oznámení nebo zveřejnění napadeného rozsudku. Pokud poškozená osoba neobdrží odpověď od příslušného úřadu po dobu delší než 4 měsíce, má se za to, že rozhodnutí o stížnosti bylo zamítnuto.

Článek R. 129

Předseda Správního soudu nebo Správního odvolacího soudu nebo soudce jedním z nich delegovaný může tam, kde nelze jednoznačně stanovit povinnost, předem přiznat náhradu odškodného věřiteli, který podal žádost ve věci u příslušného soudu. Předseda také může sám od sebe přiznat platbu předem subjektu, který žádá záruku.

Článek R. 142

Bezprostředně po podání žádosti a registraci zahájení soudního řízení předseda soudu, nebo v Paříži předseda soudní divize, kam byl spor postoupen, má povinnost jmenovat zapisovatele. Na základě zmocnění předsedy soudu nebo divize, ke které náleží, zapisovatel určí s přihlédnutím k okolnostem případu, je-li to nutno, lhůtu pro předložení dodatečného vyjádření, poznatků, tvrzení, obhajoby či odpovědí. Může požádat strany, aby dodaly všechny důkazy nebo dokumenty vztahující se k rozhodnutí sporu. To vše bude přidáno ke spisu, který bude přístupný všem stranám.

Článek R. 182

Člen Správního soudu nebo Správního odvolacího soudu může být vyzván příslušným soudem nebo jeho předsedou, aby provedl ještě jiná šetření než ta, která jsou stanovena v odstavcích 1 až 4 této kapitoly.

26. Ustanovení § 12 zákona z 31. prosince 1987 o reformě organizace a fungování správních soudů stanoví: „Před vydáním rozhodnutí ohledně žádosti, která se týká nového právního prvku zvláštní obtížnosti a ohledně níž se vyskytl větší počet případů, Správní soud nebo Správní odvolací soud může rozhodnutím, proti němuž nelze podat odvolání, postoupit případ Státní radě. Ta má povinnost prošetřit předmět sporu ve lhůtě tří měsíců. Rozhodnutí ve věci pak bude odloženo, dokud Státní rada nevydá své stanovisko, nebo pokud nepředloží stanovisko do konce stanovené lhůty.“

B. Současná pravidla

27. Vyhláška č. 93–906 z 12. července 1993 se vztahuje na všechny soudní spory probíhající k datu jejího zveřejnění. Obsahuje ustanovení pro výklad § 47 zákona z 31. prosince 1991 (viz odstavec 24. výše):

Část II

Ustanovení vztahující se k jednáním ke zjištění odpovědnosti těch, kteří nesou odpovědnost za poškození definované v bodu I. § 47 zákona z 31. prosince 1991, již jednou uvedeného.

Článek 15

Aby bylo možno provést subrogaci podle bodu IX. § 47 již citovaného zákona z 31. prosince 1991, je Fond oprávněn zasahovat do soudního řízení vedeného u kteréhokoliv správního nebo civilního soudu, i když řízení ještě nedošlo do stádia odvolání. V takovém případě je Fond považován za účastníka soudního řízení se všemi právy vyplývajícími ze zákona.

Článek 16

Kanceláře správních nebo civilních soudů jsou povinny zaslat Fondu doporučeně kopie všech spisů, jež byly těmto soudům předloženy a v nichž byly vzneseny původní nebo dodatečné nároky na náhradu za vzniklé poškození, určené v bodu I. § 47 zákona z 31. prosince 1991, již zde citovaného.

Článek 17

Do jednoho měsíce od obdržení dopisu zmíněného v článku 16 Fond informuje předsedu příslušného soudu běžnou poštou, zda obdržel požadavek na odškodnění s tímtož cílem, a pokud ano, v jakém stádiu se řízení nachází. Musí také uvést, zda se hodlá stát účastníkem soudního řízení. Jestliže poškozený přijal nabídku učiněnou mu Fondem, pak Fond zašle předsedovi soudu kopii listin o učinění a přijetí této nabídky. Fond musí, tam kde je to nutné, označit stupeň, v jakém se nachází soudní řízení zahájené u pařížského odvolacího soudu podle ustanovení v části I. této vyhlášky, a zaslat rozsudek vynesený tímto soudem. Zapisovatel je povinen informovat zúčastněné strany o všech materiálech, jež mu byly předány Fondem.

Článek 18

Zapisovatel je povinen zaslat Fondu kopie rozhodnutí vydaných v prvním stupni a je-li nutno, kopii odvolání v soudním řízení, jehož se Fond nestal účastníkem.

Článek 20

Ustanovení článků 15 až 19 se vztahují i na případy probíhající ke dni vstupu této vyhlášky v platnost.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

28. Pan Vallée podal svou žádost ke Komisi 9. června 1993 s tvrzením, že jeho případ nebyl řádně projednán během přiměřené doby tak, jak vyžaduje článek 6 odst. 1 Úmluvy.

29. Komise prohlásila žádost (č. 22121/93) za přípustnou dne 20. října 1993. Ve své zprávě ze dne 7. prosince 1993 (podle článku 31) vyjádřila jednomyslné stanovisko, že došlo k porušení článku 6 odst. 1. Úplný text jejího stanoviska tvoří přílohu k tomuto rozsudku.

Konečný návrh Vlády předložený Soudu

30. Ve svém vyjádření Vláda požádala, aby Soud žádost pana Vallée zamítl.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 odst. 1

31. Pan Vallée si stěžoval na dobu, kterou trvalo projednávání jeho nároku na odškodnění vzneseného proti státu. Poukazoval na porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, podle kterého: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

A. Použitelnost článku 6 odst. 1

32. Žadatel i Komise považovali za možné v tomto případě použít článek 6 odst. 1 a Vláda toto nezpochybnila.

B. Dodržení článku 6 odst. 1

1. Lhůta, kterou je třeba brát v úvahu

33. Lhůta, kterou je třeba brát v úvahu, začala běžet dne 12. prosince 1989, kdy žadatel předložil svůj předběžný nárok na finanční odškodnění k Ministerstvu zdravotnictví a sociálních věcí (viz odstavec 10. výše). Tato lhůta ještě neskončila, neboť lhůta pro podání odvolání proti rozsudku vynesenému pařížským správním soudem 5. ledna 1994 a doručenému 4. března 1994 vyprší teprve 4. května 1994 (viz odstavec 19. výše). K tomuto datu lhůta činila více než čtyři roky.

2. Přiměřená délka soudního řízení

34. Přiměřenou délku soudního řízení je třeba posuzovat na základě okolností případu se zřetelem na kritéria uvedená v judikatuře Soudů. Zejména je nutné vzít v úvahu složitost případu a jednání žadatele a dotčených úřadů. Dále je nutné zvážit, jak důležitý je soudní spor žadatele (viz rozsudek X v. Francie z 31. března 1992, série A č. 234–C, str. 90, § 32).

a) Složitost případu

35. Podle žadatele se nejednalo o složitý případ, jelikož zásady, kterými se řídí odpovědnost státu za infikování hemofiliků, byly jasně dány již rozsudkem vyneseným 20. prosince 1991 pařížským správním soudem na jeho plenárním zasedání. Výkon práva subrogace Fondem odškodnění byl velmi jednoduchý a nevyžadoval žádný právní nebo soudní zásah.

36. Vláda kladla důraz na obtíže a nejistotu, které čelily soudy. Těm byla nejdříve předložena žádost o odškodnění, teprve poté zasedání Státní rady přijalo rozsudek z 9. dubna 1993 za výchozí základ pro určení odpovědnosti státu. Vláda také zastávala názor, že žádost o stanovisko předložená Státní radě byla nezbytná pro objasnění vztahu mezi soudním sporem a odškodněním podle nového zákona.

37. Komise připustila obtížnost problému, který vznikl subrogací (postoupením) práv Fondu osobám, které obdržely odškodnění. Avšak Komise dále uvedla, že takový problém bylo možno předvídat, jakmile byl Fond zřízen zákonem z 31. prosince 1991, a tudíž řešení mohlo být nalezeno dříve.

38. Podle názoru Soudů, i kdyby byl případ složitější, informace nutná pro určení odpovědnosti státu byla k dispozici již dlouho (viz rozsudek X v. Francie výše citovaný, str. 91, § 36). V každém případě si soud mohl obstarat stanovisko Státní rady během soudního řízení dříve. Kromě toho problém, který vznikl existencí dvou souběžně vedených soudních řízení u správních soudů a před Fondem odškodnění, nemůže ospravedlňovat délku dotčeného soudního řízení.

b) Jednání žadatele

39. Vláda tvrdila, že předběžné rozhodnutí z 25. března 1992 bylo nezbytné. Příčinou toho bylo, že pan Vallée údajně nedodal doklady prokazující jeho nákazu.

40. Žadatel popřel, že by svým jednáním jakkoli přispěl ke zpomalení soudního řízení, a kritizoval liknavost rozhodování dotčeného sporu. Příslušné informace poskytl již ve svém doplňujícím vyjádření dne 11. října 1990, na žádost soudu ze dne 2. ledna 1992 předložil také lékařské vysvědčení (viz odstavec 14. výše). V každém případě, jestliže soud považoval výsledky serologických testů za nutné, mohl je získat přímějším a rychlejším způsobem.

41. Soud stejně jako Komise uvádí, že dokumenty byly vyžádány 22 měsíců po zahájení soudního řízení a že Vláda neobvinila žadatele z jakéhokoliv zdržení při poskytování požadovaných informací.

c) Jednání státních úřadů

(i) Správní úřady

42. Pan Vallée kritizoval příslušného ministra za pomalost jeho odpovědí a vysvětlujících vyjádření; ministři trvalo tři a půl měsíce, než odpověděl na předběžnou žádost o finanční náhradu, a 6 měsíců si vyžádalo zařazení obhajoby do soudního spisu (viz odstavec 11. a 12. výše). Mimo to pan Vallée považuje za nepřijatelnou dobu jednoho a půl roku mezi zveřejněním zákona z 31. prosince 1991 a zveřejněním prováděcí vyhlášky z 12. července 1993 (viz odstavec 24. a 27. výše).

43. Avšak Vláda zastávala názor, že státní úřady reagovaly při přiznávání náhrady škod osobám poškozeným infikováním v důsledku transfuzí krve neprodleně. Poukazovala na to, že zejména za tím účelem byl zřízen Fond odškodnění, a to zákonem z 31. prosince 1991.

44. Komise jakož i Soud ve své podstatě akceptují podání pana Vallée.

(ii) Správní soudy

45. Podle názoru pana Vallée a vzhledem k jeho tragické situaci bylo s jeho případem zacházeno zvláště špatně. Před vynesením rozsudku dne 5. ledna 1994, doručeného 4. března 1994, se uskutečnila 4 stání a to 16. března 1992, 20. ledna 1993, 30. dubna 1993 a 8. prosince 1993 (viz odstavec 15., 16. a 19. výše). I přesto, že Fond dne 18. prosince 1992 přiznal náhradu ve výši 1 364.170,21 FRF, tím, o co při řízení správních soudů při v rozhodování o odškodnění šlo, byla doba, kdy bylo možno očekávat peněžité i nepeněžité odškodnění. Dne 5. ledna 1994 byla žadateli rozsudkem přiznána částka ve výši 1 292.747 FRF (viz odstavec 19. a 21. výše)

46. Naopak Vláda je toho názoru, že okolnosti případu se velmi lišily od okolností uvedených v rozsudku X. v. Francie. Poskytnutí odškodnění ze strany Fondu v době, kdy probíhalo soudní řízení, snížilo význam toho, co bylo předmětem soudního sporu, který se pak týkal, vyjádřeno v penězích, jen zbytkové částky.

47. Komise i Soud považují to, o co šlo při soudním sporu, pro žadatele za velmi důležité vzhledem k nevyléčitelné chorobě, kterou trpěl, a vzhledem ke zkrácení délky jeho života. Byl infikován v roce 1985 a již v roce 1987 byl stupeň jeho nemoci klasifikován jako IV., poslední stádium nemoci (viz odstavec 8.) Stručně řečeno, bylo zapotřebí věnovat tomuto případu zvláště vyjimečnou pozornost, bez ohledu na počet projednávaných případů. Zejména je závažnou skutečností, že fakta byla známa Vládě po dobu několika let, stejně tak jí musela být zřejmá jejich závažnost (viz již dříve citovaný rozsudek X v. Francie, str. 94, § 47). Avšak správní soud nevyužil své pravomoci urychlit projednávání případu, ačkoliv si byl vědom rozsudku X. v. Francie a zdravotního stavu pana Vallée.

48. V této souvislosti se zdají být některé doby příliš dlouhé: 22 měsíců mezi podáním žaloby u versailleského správního soudu (31. května 1990) a prvním stáním (16. března 1992 – viz odstavce 12. a 15. výše); sedm měsíců od založení žadatelova vyjádření do spisu (10. června 1992) a druhým stáním (20. ledna 1993 – viz odstavce 15. a 16. výše); doba téměř pěti měsíců, která uplynula mezi vydáním stanoviska Státní rady (15. října 1993) a oznámením o rozsudku správního soudu (4. března 1994 – viz odstavec 18. a 19. výše).

49. V souvislosti s rozsudkem X. v. Francie Soud znovu zdůrazňuje, že doba delší než 4 roky pro vynesení rozsudku v prvním stupni soudního řízení zdaleka převyšuje přiměřenou dobu pro případ tohoto typu. Tato přiměřená doba byla překročena ještě předtím, než bylo žadateli Fondem vyplaceno odškodnění dne 18. prosince 1992 (viz odstavec 21. výše). Po tomto datu vše, o co šlo v soudním řízení o náhradu peněžitých škod i nemajetkové újmy, bylo stále pro pana Vallée velmi důležité. Závěrem: k porušení článku 6 odst. 1 došlo.

II. Aplikace článku 50

50. Článek 50 Úmluvy:

Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.

A. Škody

51. Pan Vallée nárokoval nejprve 500.000,- FRF za nemajetkové újmy, vypočítané na základě délky soudního řízení – dvojnásobek v porovnání s případem X versus Francie, kde Soud přiznal poškozenému částku ve výši 150.000,- FRF.

52. Vláda považovala tuto sumu za přehnanou. Dospěl-li by Soud k názoru, že došlo k porušení Úmluvy, pak by výše náhrady nemajetkové újmy měla činit částku 50.000,- FRF.

53. Delegát Komise navrholo přiznání odškodného, ale určení jeho výše ponechal na Soudu.

54. Soud shledal, že žadatel nepopíratelně utrpěl nemajetkovou újmu, avšak na rozdíl od pana X. již obdržel částku 1 364.170,21 FRF vyplacenou Fondem odškodnění dne 18. prosince 1992. S přihlédnutím k různým příslušným faktorům a po provedení ohodnocení porovnatelných položek v souladu s článkem 50 byla panu Vallée přiznána částka ve výši 200.000,- FRF.

B. Náklady a výdaje

55. Žadatel dále požadoval 59.300 FRF na úhradu nákladů a výdajů za řízení vedené před orgány Úmluvy.

56. Vláda tento nárok neodmítla a delegát Komise navrhl tyto požadované náklady a výdaje přiznat.

57. Soud na základě důkazů, jež měl k dispozici, a ve shodě s obdobnou judikaturou uznává žadatelův nárok v celém rozsahu.

Z těchto důvodů Soud jednomyslně:

1. Potvrzje, že došlo k porušení článku 6 odst. 1.
2. Potvrzje, že odpovědný stát je povinen vyplatit žadateli během tří měsíců částku 200.000 (dvě stě tisíc) francouzských franků za utrpěné škody a 59.300 (padesát devět tisíc tři sta) franků jako úhradu nákladů a výdajů.
3. Zamítá zbývající položky nároku vzneseného žadatelem.

Rozsudek je vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 26. dubna 1994.

Herbert PETZOLD

zástupce tajemníka Soudu

Rolv RYSSDAL

předseda

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

Vydává Nejvyšší soud ČR

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera

Nakladatelství ORAC, s.r.o. Praha

Nakladatelská redakce: JUDr. Karel Havlíček

Překlad: JUDr. Michaela Strnadová

Sazba: ARC Říčany

Tisk: 3T Praha

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva vychází s laskavým finančním přispěním a organizační pomocí Centra pro demokracii a svobodné podnikání, Štěpánská 18, Praha 1

Nakladatelství ORAC, s.r.o.
Jabloňová 80, 106 00 Praha 10
Podávání novinových zásilek povoleno:
Česká pošta, s.p.,
Odštěpný závod PŘEPRAVA, Praha
čj. 2969/95, dne 12. 9. 1995

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, přílohový sešit III/1995 (ročník XLVII) z 13. 11. 1995.
Vydává Nejvyšší soud ČR v nakladatelství ORAC, s.r.o., Praha.

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.

Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel. 05/41321237.

Ročně vycházejí sešity 1 - 10 a sešit rejstříků.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává Nakladatelství ORAC, s.r.o., 106 00 Praha 10, Jabloňová 80.

Administrace nakladatelství ORAC: tel. 02/758716, 02/755843, fax 02/758720.

Podávání novinových zásilek povoleno: Česká pošta, s.p., Odštěpný závod PŘEPRAVA, Praha čj. 2969/95, dne 12. 9. 1995